

2017

ESKİŞEHİR YATIRIM DESTEK ve TANITIM STRATEJİSİ

BEBKA

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı

İÇİNDEKİLER

1. ANA METİN	4
1.1. Mevcut Durum	4
1.1.1. İlin Ekonomi ve Sanayi Durumu	4
1.1.2. İlin Üretim Durumu	8
1.1.3. İlin İstihdam Durumu	9
1.1.4. İlin Dış Ticaret Yapısı	14
1.1.5. İlin Lojistik ve Ulaşım Durumu	20
1.1.6. İlin Ar-Ge ve Yenilikçilik Durumu	21
1.1.7. İlin Kümelenme Durumu	23
1.1.8. İlde Uluslararası Doğrudan Yatırımlar	24
1.1.9. İlin Rekabet Gücü ve Gelişme Potansiyeli Yüksek Olan Sektörleri	26
1.2. SORUN ALANLARI	33
1.2.1. Hâlihazırda Yaşanılan Sorunlar	33
1.2.2. Strateji Döneminde Yaşanması Muhtemel Sorunlar (Riskler)	38
1.3. HEDEFLER	39
1.3.1. Açıklamalar	39
1.3.2. Tablo	41
2. 2017 YILI EYLEM PLANI	42
2.1. Açıklamalar	42
2.2. Tablo	49
KAYNAKÇA	52

1. ANA METİN

1.1. Mevcut Durum

1.1.1. İlin Ekonomi ve Sanayi Durumu

Eskişehir'in de içinde yer aldığı TR41 Bölgesi (Bursa, Eskişehir, Bilecik), ülkemizin toplam katma değerine en fazla katkı sağlayan 4. bölgesidir.

Tablo 1. Bölgelerin Toplam Katma Değer İçerisindeki Payları

İlk 10 Bölge	GSKD Payı (%)
İstanbul	27,2
Ankara	8,6
İzmir	6,6
Bursa, Eskişehir, Bilecik	6,4
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	6,3
Adana, Mersin	4,0
Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	3,6
Aydın, Denizli, Muğla	3,5
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	2,7
Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	2,6

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Bölgesel Hesaplar 2011, 21.09.2016.

Sanayi sektöründe ülkemizin toplam katma değerine İstanbul'dan sonra en fazla katkı sağlayan bölge TR 41 bölgesidir. Bölgenin ülkemizin toplam katma değeri içerisindeki sektörel payları göz önüne alındığında, TR 41 Bölgesi'nin "Sanayi bölgesi" olduğu ifade edilebilir.

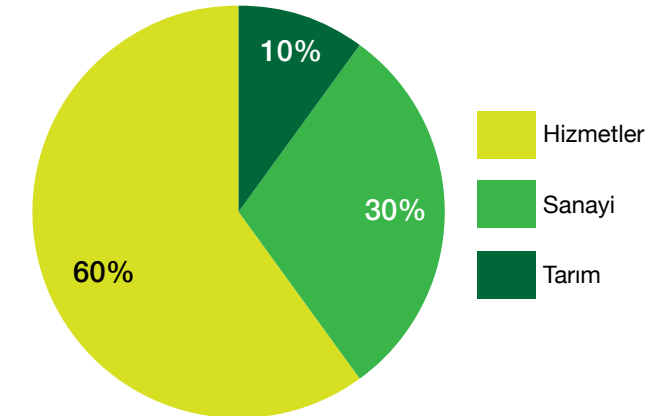
Tablo 2. Bölgelerin Sektörlere Göre Toplam Katma Değer İçerisindeki Payları

Ülke içindeki katma değer payları (TR=100)	Sektörler		
	TARIM	SANAYİ	HİZMETLER
BÖLGELER			
İstanbul	0,6	27,1	30,9
Ankara	2,7	8,1	9,7
Bursa, Eskişehir, Bilecik	3,9	9,6	5,4
İzmir	4,0	6,5	7,0
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	4,8	8,2	5,7

Kaynak: TÜİK Bölgesel Hesaplar 2011, 21.09.2016.

Eskişehir ekonomisinin %60'ını hizmetler, %30'unu sanayi ve %10'unu ise tarım sektörü oluşturmaktadır. İl ekonomisinde ana sektörlerin dağılımında, hizmetler ve sanayi sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir.

Grafik 1. Eskişehir Ekonomisinin Sektörel Dağılımı

Kaynak: Eskişehir Sanayi Odası, 2015

Eskişehir sanayisinin sektörel dağılımı incelendiğinde, makine imalat sanayinin firma sayısı, çalışan sayısı, ciro ve ihracat kriterleri bakımından en büyük paya sahip olduğu göze çarpmaktadır. Makine imalat sanayi, Eskişehir sanayisinde yer alan firmaların %23,1'ini, çalışan sayısının %33,8'ini, toplam cironun %52,3'ünü ve toplam ihracatın %59,6'sını oluşturmaktadır.

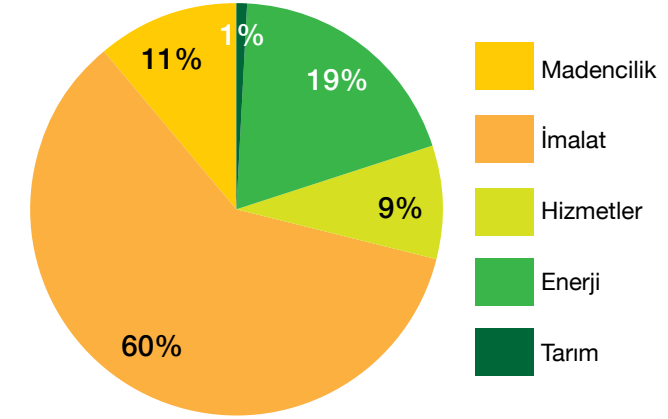
Tablo 3. Eskişehir Sanayisinin Sektörel Dağılımı

Sektör	Firma Sayısı (%)	Çalışan Sayısı (%)	Ciro (%)	İhracat (%)
Makine İmalat Sanayi	23,1	33,8	52,3	59,6
Kimya ve Plastik Ürünler Sanayi	12,4	8,7	7,6	18,7
Gıda Sanayi	11,6	16,5	21,1	4,5
Metal Eşya Sanayi	11,6	6,9	1,6	2
Orman Ürünleri, Mobilya ve Kâğıt Sanayi	10,2	4,9	1,8	0,1
Diğer İmalat Sanayi	8,7	4,0	1,5	0,0
Madencilik Sektörü	8,0	2,9	1,7	1,6
Taş ve Toprağa Dayalı İmalat Sektörü	7,7	10,8	9,6	10,1
Metal Ana Sanayi	4,5	2,8	0,4	1,4
Tekstil, Hazır Giyim ve Deri Sanayi	2,3	8,7	2,4	1,0
Toplam	100	100	100	100

Kaynak: Bilim, Sanayi Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü, 2014, 81 İl Durum Raporu

Eskişehir'de 2011-2015 yılları arasında gerçekleşen yatırımların sektörel dağılımı incelendiğinde ise en fazla payı, %60 ile imalat sektörünün aldığı görülmektedir. Eskişehir ekonomisinde hizmetler sektörünün payı %60 olsa da, hizmetler sektörünün son beş yıllık zaman diliminde sabit sermaye yatırımlarından almış olduğu pay %9 olmuştur.

Grafik 2. Eskişehir'de Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (2011-2015 Toplamı)¹

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016

Eskişehir'de 2011-2015 yılları arasında sabit sermaye yatırımlarının imalat sektörü içerisindeki alt sektör dağılımında ise cam, taşıt araçları, gıda ve içki ile makine teçhizat sektörleri öne çıkmıştır.

Tablo 4. Eskişehir'de Sabit Sermaye Yatırımlarının İmalat Sektöründeki Alt Sektör Dağılımı (2011-2015 Toplamı)²

Alt Sektör	Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)	Alt Sektör	Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)
Cam	837	Demir Çelik	42
Taşıt Araçları	734	Elektrikli Makine	37
Gıda ve İçki	564	Orman Ürünleri	31
Makine Teçhizat	354	Dokuma	22
Çimento	203	Seramik	10
Pişmiş Kil ve Çim. Ger.	193	Kimya	8
Lastik Plastik	114	Diğer	47
Kağıt	69	Toplam	3.333
Madeni Eşya	67		

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016.

¹ Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yapılan sabit sermaye yatırımlarının verileri kullanılmıştır.

² Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yapılan sabit sermaye yatırımlarının verileri kullanılmıştır.

Eskişehir'de 1'i ihtisas olmak üzere toplam 3 organize sanayi bölgesi yer almaktadır. Türkiye'nin en önemli sanayi bölgelerinden biri olan Eskişehir OSB, %92,2 doluluk oranına sahip olup Eskişehir sanayisine ev sahipliği yapmaktadır. Sivrihisar OSB, imar planı aşamasındadır. Beylikova Tarıma Dayalı Besi Organize Sanayi Bölgesi'nin ise altyapı çalışmaları tamamlanmış olup müteşebbis tahsis işlemleri devam etmektedir.

Tablo 5. Eskişehir'deki Organize Sanayi Bölgeleri (2015)

Organize Sanayi Bölgeleri	Büyükük (Ha)	Çalışan Sayısı	Doluluk oranı (%)	Parsel Sayısı	Atıksu Arıtma Tesisi
Eskişehir Sanayi Odası OSB	2208	39372	92,3	701	Var
Eskişehir Sivrihisar OSB	218	0	0	0	Yok
Eskişehir Beylikova Besi OSB	143	0	0	0	Yok

Kaynak: Eskişehir Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, 21.09.2016.

1.1.2. İlin Üretim Durumu

Eskişehir sanayisinde en fazla değere sahip üretim sektörü, makine ve metal ürünleri sektörüdür. Bu sektörü, %32'lik pay ile gıda, %15'lik pay ile toprak ve seramik sektörleri takip etmektedir.

Tablo 6. Eskişehir'in Sanayi Üretim Sektörleri

Sektör	Değer
Makine ve Metal Ürünleri	%40
Gıda	%32
Toprak ve Seramik	%15
Tekstil	%7
Diğer	%6

Kaynak: Eskişehir Ticaret Odası, 2014.

Eskişehir'de üretilen bazı ürünler ise ulusal ölçekte önemli pazar payına sahiptir. Eskişehir, kompresör (soğutucu), uçak motoru ve dizel lokomotif üretiminde ulusal pazarın tamamına sahiptir. Bu ürünlere ek olarak; boraks, kriko ve buzdolabı üretiminde de Eskişehir, ulusal pazarın yarısından fazlasına hâkim durumdadır.

Tablo 7. Ulusal Üretimde Eskişehir'in Payı

Ürün	Pay (%)	Ürün	Pay (%)
Uçak motoru	100	Manyezit	30
Dizel lokomotif	100	Bisküvi, kek, kraker	30
Kompresör (soğutucu)	100	Kiremit	30
Boraks (tüm dünya rezervleri içindeki pay)	73	Süt	20
Kriko	70	Kamyon	20
Buzdolabı	65	Fırın	20
Çamaşır kurutma makinesi	50	Seramik yer ve duvar karoları	15
Manyezit	30		

Kaynak: Eskişehir Sanayi Odası, 2016.

1.1.3. İlin İstihdam Durumu

Eskişehir'de 2009 yılından itibaren işgücüne katılma ve istihdam oranının yükseldiği, işsizlik oranının ise azaldığı söylenebilir. 2015 yılında TR41 Bölgesi'nin işsizlik oranı %7,8 olmuştur.

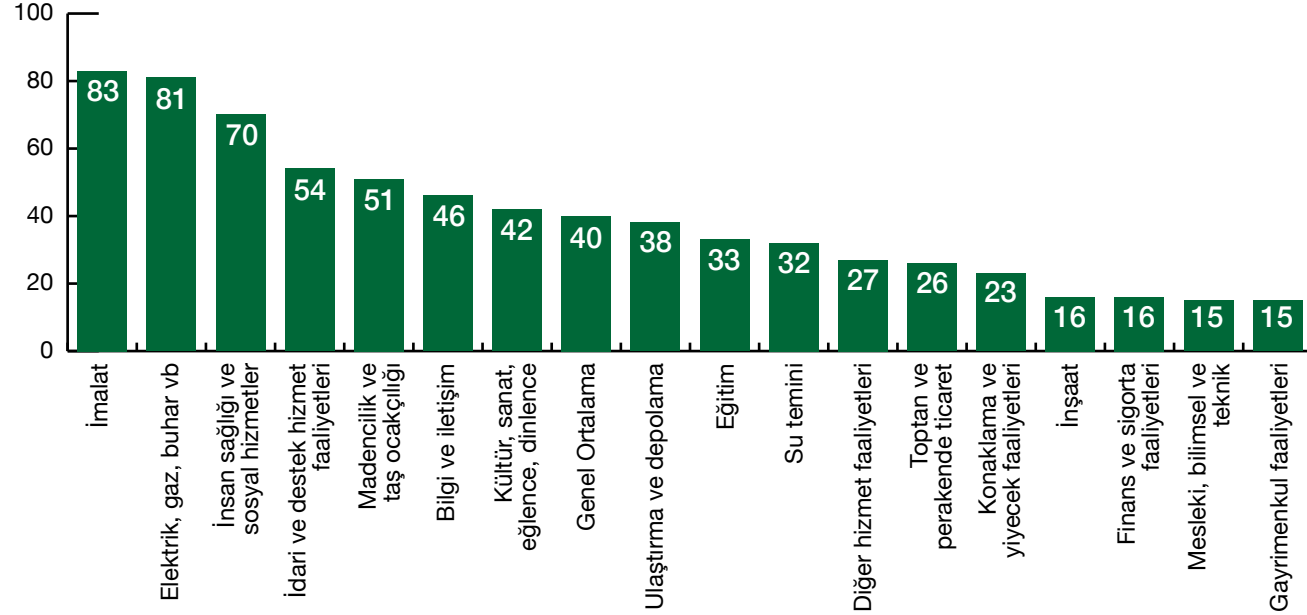
Tablo 8. İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
2009	44,1	15,2	37,4
2010	42,7	10,5	38,2
2011	42,2	8,9	38,4
2012	44	8,4	40,3
2013	46,9	8,5	42,9
2014 (TR41)	-	6,2	-
2015 (TR41)	-	7,8	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Eskişehir’de sektörlere göre istihdam verilerine bakıldığında, ortalama çalışan sayısının en yüksek olduğu sektör 83 kişi ile imalat olmuştur.

Grafik 3. İl Düzeyinde Sektörlere Göre Ortalama Çalışan Sayıları

Kaynak: İşgücü Piyasası Analizi, 2015.

Eskişehir’de faaliyet gruplarına göre istihdam edilenlerin Türkiye genelinde istihdam edilenlere oranı incelendiğinde ise Eskişehir’in en yüksek istihdam payına sahip sektörleri; diğer ulaşım araçları imalatı ve elektrikli teçhizat imalatı olmuştur.

Tablo 9. Eskişehir’in En Yüksek İstihdam Payına Sahip Sektörleri (Eskişehir/Türkiye)

Faaliyet Grubu	Türkiye	Eskişehir	% Pay
Diğer Ulaşım Araçları İmalatı	45.954	3.533	7,69
Elektrikli Teçhizat İmalatı	121.957	6.901	5,66
Metalik Olmayan Ürünler İmalatı	218.878	8.297	3,79
Diğer Madencilik ve Taş Ocaklığı	56.250	2.128	3,8
Bilgi Hizmetleri Faaliyeti	56.417	1.682	3

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, 2015.

Eskişehir’de istihdam edilenlerin meslek gruplarına göre dağılımında ise “tesis ve makine operatörleri ve montajcılar” ile “sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar” öne çıkmıştır.

Tablo 10. İl Düzeyinde İstihdam Edilenlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı (10+)³

Meslek Grubu	Çalışan Sayısı
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	17.330
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	17.272
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	8.324
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	7.946
Hizmet ve Satış Elemanları	7.433
Profesyonel Meslek Mensupları	7.358
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	6.548
Yöneticiler	1.514
Nitelikli Tarım, Ormanlık ve Su Ürünleri Çalışanları	289
Genel Toplam	74.015

Kaynak: İşgücü Piyasası Analizi, 2015

³10 ve üzerinde kişi istihdam eden işyerlerinde istihdam edilenler baz alınmıştır.

Eskişehir'de 2015 yılında en fazla açık iş pozisyonu bulunan sektör %29,5 ile imalat sektörü olmuştur.

Tablo 11. İl Düzeyinde Sektörlere Göre Açık İş Olan İşyerlerinin Dağılımları

Sektör	Açık İş Verme Oranı
İmalat	%29,5
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	%18,9
Toptan ve Perakende Ticaret	%18,6
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	%18,2
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	%15,5
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	%11,6
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	%11,1
Ulaştırma ve Depolama	%10,3
Gayrimenkul Faaliyetleri	%10,0
İnşaat	%5,2
Eğitim	%5,1
Bilgi ve İletişim	%3,3
Diğer Hizmet Faaliyetleri	%20,8
Genel Toplam	%16,3

Kaynak: İşgücü Piyasası Analizi, 2015.

Eskişehir'de 2015 yılında en fazla açık iş sayısı bulunan meslek, 4.411 açık iş sayısı ile "imalat ve ilgili işçiler (makine ile)" olmuştur. Buna göre, Eskişehir sanayisinde en fazla personel talebinin imalat ve makine ile ilgili olduğu ifade edilebilir.

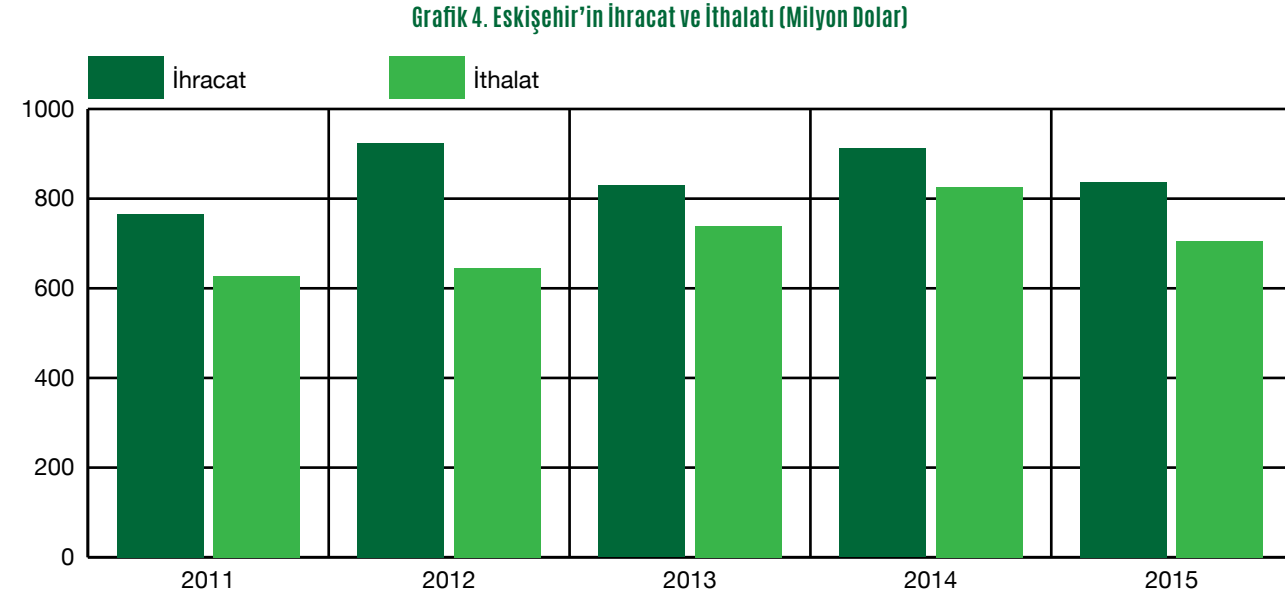
Tablo 12. İl Düzeyinde Açık İşlerin Mesleklere Göre Dağılımı, 2015

Meslek	Açık İş Sayısı
İmalat ve İlgili İşçiler (Makine ile)	4.411
Temizlik Görevlisi	2.551
Beden İşçisi (Genel)	2.046
Müşteri Temsilcisi	992
Sekreter	965
Güvenlik Görevlisi	511
İmal İşçisi	414
Büro Memuru (Genel)	369
Gaz Altı Kaynakçısı	322
Satış Danışmanı	284
Diğer Meslekler	3.540
Toplam	16.405

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, Ocak-Haziran Dönemi.

1.1.4. İlin Dış Ticaret Yapısı

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2011-2015 yılları arasında Eskişehir'in sürekli dış ticaret fazlası verdiği görülmektedir. Eskişehir, 2015 yılında ülkemizde en fazla ihracat yapan ilk 20 il içerisinde yer almıştır.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2015.

Eskişehir, 2015 yılında en fazla ihracatı ABD'ye yapmıştır. ABD'nin ilin toplam ihracatındaki payı %31,05 olmuştur.

Tablo 13. Eskişehir'in Ülkelere Göre İhracatı (2015)

Ülkeler	İhracat Miktarı (ABD Doları)	Toplam İhracattaki Payı (%)
ABD	259.871.305	31,05
Almanya	92.570.402	11,06
Fransa	77.818.530	9,3
Avusturya	33.154.077	3,96
Romanya	31.724.738	3,79
Belçika	21.811.192	2,61
Hollanda	19.776.143	2,36
İspanya	18.668.380	2,23
Polonya	16.775.274	2,00
İtalya	13.838.582	1,65
İngiltere	13.693.313	1,64
Diğer	237.336.887	28,35
Toplam	837.038.823	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2015.

Eskişehir, 2015 yılında en fazla ithalatı ise ihracatta olduğu gibi ABD'den yapmıştır. ABD'nin toplam ithalattaki payı ise %26,39 olmuştur.

Tablo 14. Eskişehir'in Ülkelere Göre İthalatı (2015)

Ülkeler	İthalat Miktarı (ABD Doları)	Toplam İthalattaki Payı (%)
ABD	186.476.638	26,39
Fransa	66.065.984	9,35
Almanya	60.651.039	8,58
İspanya	59.107.188	8,36
Çin	44.634.414	6,32
İtalya	42.762.941	6,05
Hollanda	22.014.155	3,12
Japonya	16.717.037	2,37
İngiltere	15.083.878	2,13
Avusturya	14.046.472	1,99
Slovenya	11.876.865	1,68
Diğer	167.176.370	23,66
Toplam	706.612.981	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2015

Eskişehir'de 2015 yılında en fazla ihracat gerçekleştiren sektör, makine-metal sanayi olmuştur. Bu sektörün toplam ihracattaki payı %43,03 olmuştur.

Tablo 15. Eskişehir'in Sektörlere Göre İhracat Verileri (2015)

Sektör	İhracat Miktarı (ABD Doları)	Toplam İhracattaki Payı (%)
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	360.200.703	43,03
Demir veya çelikten eşya	60.060.761	7,18
Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	51.521.680	6,16
Plastikler ve mamulleri	47.143.175	5,63
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	43.458.878	5,19
Elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları	42.108.11	5,03
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	33.495.019	4,00
Diğer	199.050.490	23,78
Toplam	837.038.823	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2015

Eskişehir'de 2015 yılında en fazla ithalat gerçekleştiren sektör de yine makine-metal sanayidir. Bu sektörün toplam ithalattaki payı %22,75 olmuştur.

Tablo 16. Eskişehir'in Sektörlere Göre İthalat Verileri (2015)

Sektör	İthalat Miktarı (ABD Doları)	Toplam İthalattaki Payı (%)
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	160.761.126	22,75
Nikel veya nikelten eşya	91.450.634	12,94
Plastikler ve mamulleri	57.244.274	8,10
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	52.509.890	7,43
Elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları	45.688.609	6,47
Diğer adi metaller	36.812.881	5,21
Alüminyum ve alüminyumdan eşya	34.186.904	4,84
Diğer	227.958.663	32,26
Toplam	706.612.981	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2015.

Kayıtlı adresleri başka yerde olan veya Eskişehir dışındaki gümrükleri kullanan işletmelerin yapmış olduğu ihracatlar, resmi ihracat rakamlarına yansımamaktadır. Bu sebeple, resmi veriler Eskişehir Sanayi Odası'nın ihracat rakamları ile uyumlu olmamaktadır. Eskişehir Sanayi Odası verilerine göre, Eskişehir son dört yılda 8 milyar doların üzerinde ihracat gerçekleştirmiştir.

Tablo 17. Eskişehir Sanayi Odası Üyesi Firmaların İhracatları

Yıl	İhracat (Milyon \$)
2015	2.141
2014	2.271
2013	2.211
2012	2.121
2011	1.756

Kaynak: Eskişehir Sanayi Odası, 2016.

ESO'ya üye işletmelerin sektör bazında ihracat verileri incelendiğinde, makine imalat sanayinin %46,2 pay ile en fazla ihracatı gerçekleştiren sektör olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Eskişehir'de Sektör Bazında İhracat (ESO'ya üye işletmeler)

Sektör	Firma Sayısı	İhracat (ABD \$)	Pay (%)
Makine İmalat Sanayi	35	988.413.186	46,2
Madencilik	9	411.578.352	19,2
Taş ve Toprağa Dayalı İmalat Sanayi	12	266.398.644	12,4
Dokuma ve Hazır Giyim Sanayi	6	46.976.158	2,2
Metal Eşya ve Metal Ana Sanayi	26	135.134.955	6,3
Gıda Sanayi	5	141.485.246	2,2
Kimya, Plastik ve Kauçuk Sanayi	12	47.352.111	2,2
Elektrikli Araç ve Gereç İmalat San.	9	96.761.611	4,5
Orman ürünleri, Mobilya ve Kağıt San.	7	71.376.6	0,3

Kaynak: Eskişehir Sanayi Odası, 2016.

Türkiye'nin ileri teknoloji ürünleri ihracatının toplam ihracat içerisindeki payı %3,5'tir. Eskişehir'in yüksek teknoloji ürünleri ihracatının toplam ihracat içerisindeki payı ise %15'tir. Bu bağlamda Eskişehir, Türkiye'de ilk sırada bulunmaktadır.⁴

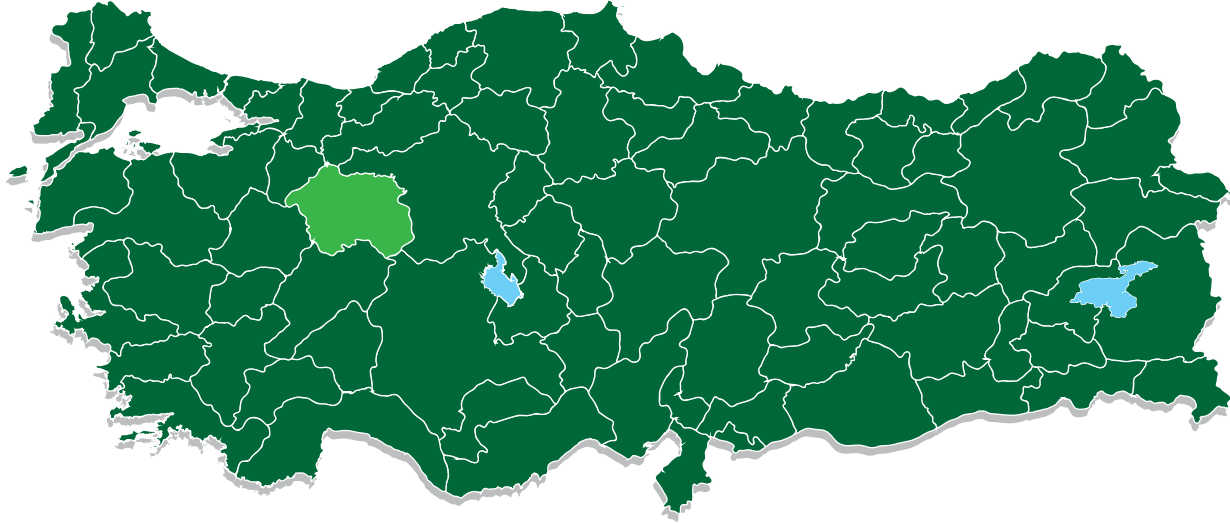
⁴ Eskişehir Sanayi Odası, Sunum, 2016.

1.1.5. İlin Lojistik ve Ulaşım Durumu

Eskişehir, ülkemizde en önemli şehirlerin merkezi konumundadır. İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya ve Konya illerinin merkezinde yer almaktadır. İlde TCDD Hasanbey Lojistik Merkezi ve Organize Sanayi Bölgesi Lojistik Merkezi olmak üzere 2 adet lojistik üssü bulunmaktadır. İl, demiryolu ağlarının kesişme noktasında yer alsa da hammadde ve mamuller genellikle karayolu taşımacılığı kullanılarak yapılmaktadır.

Ankara'ya uzaklık:220 km
İstanbul'a uzaklık:.....350 km
İzmir'e uzaklık:410 km
Bursa Gemlik Limanı'na uzaklık:160 km
Antalya'ya uzaklık:415 km

Harita 1. Eskişehir'in Konumu

1.1.6. İlin Ar-Ge ve Yenilikçilik Durumu

Eskişehir'de 2016 yılı Ekim ayı sonu itibarıyla 8 adet Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Bu sayı, Türkiye genelinin %2,85'ini oluşturmaktadır.

Tablo 19. Ar-Ge Merkezlerinin İllere Göre Dağılımı

Sıra	İl	Ar-Ge Merkezi Sayısı	Ar-Ge Personeli Sayısı
1.	İstanbul	78	8.693
2.	Bursa	42	3.150
3.	Ankara	35	6.417
4.	Kocaeli	32	2.598
5.	İzmir	29	1.548
6.	Manisa	10	1.534
7.	Tekirdağ	9	801
8.	Eskişehir	8	915
9.	Sakarya	6	769
Toplam	-	280	28.182

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 30.10.2016.

Eskişehir'de Ar-Ge merkezlerinin sektörel dağılımı incelendiğinde; havacılık, makine ve teçhizat imalatı ile dayanıklı tüketim malları sektörlerinde Ar-Ge merkezlerinin bulunduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 20. Eskişehir'de Ar-Ge Merkezlerinin Sektörel Dağılımı⁵

Sıra	Sektör	Sayı
1.	Havacılık	2
2.	Makine ve Teçhizat İmalatı	2
3.	Dayanıklı Tüketim Malları	1

Kaynak: <https://biltek.sanayi.gov.tr/sayfalar/argeDetay.aspx>, Erişim Tarihi: 12.10.2016.

⁵ Eskişehir'de 5 adet Ar-Ge merkezinin olduğu dönemin sektörel dağılımını yansıtmaktadır.

Eskişehir'in sınai mülkiyet hakları göstergelerinde ise patent tescili öne çıkmaktadır. Türkiye genelinde patent tescilinin %2'sini Eskişehir'de bulunan işletmeler gerçekleştirmiştir. Faydalı model türünde ise diğer sınai mülkiyet türlerine göre, Eskişehir'in daha düşük oranda pay aldığı görülmektedir.

Tablo 21. İl Düzeyinde Sınai Mülkiyet Durumu (2015)

Sınai Mülkiyet Türü	Tescil Sayısı	Türkiye Genelindeki Payı %
Patent	27	%2
Faydalı Model	22	%0,82
Endüstriyel Tasarım	60	%1
Marka	695	%1

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü, 2016.

2015 yılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Performans Endeksi'ne göre, Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgesi 33 bölge arasında 38,62 puanla 16. sırada bulunmaktadır. Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nin özellikle "Kurumsallaşma, sürdürülebilirlik ve ekosistem geliştirme faaliyeti" ile "Ar-Ge faaliyeti" başlıklarında düşük orana; "Finansman, teşvikler ve altyapı" başlığında ise yüksek orana sahip olduğu ifade edilebilir.

Tablo 22. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Performans Endeksi (2015)

Sıra	Adı	Finansman, Teşvikler ve Altyapı (%16,66)	Ar-Ge Faaliyeti (%14)	Kuluçka Faaliyeti (%9)	Teknoloji Transferi ve İşbirliği Faaliyeti (%13)	Kurumsallaşma, Sürdürülebilirlik ve Ekosistem Geliştirme Faaliyeti (%12)	Teknolojik Ürün Yatırım Faaliyeti (%3)	Ar-Ge Çıktıları (%6,67)	Fikri Mülkiyet (%5,99)	Ar-Ge Sonuçları ve Uluslararasılaşma (19,67)	Genel Toplam (%100)
1.	ODTÜ	7,96	8,59	3,89	7,65	8,25	1,85	5,41	2,67	16,27	62,52
2.	İTÜ	7,8	6,63	5,15	9,19	7,33	1,07	3,89	2,56	11,29	54,92
3.	Ankara	7,66	8	3,19	7,59	6,43	1,55	4,65	1,45	9,91	50,42
4.	İzmir	8,09	7,94	5,1	7,59	4,54	1,04	3,48	1,2	10,63	49,82
5.	Erciyes	8,41	6,44	4,8	8,17	5,6	1,02	4,12	1,05	9,94	49,56
16.	Eskişehir	8,68	5,74	3,13	6,39	1,38	0,75	3,44	1,62	7,5	38,62
39.	Bolu	4,95	5,2	0	1,15	0	0	0	0	4,91	16,22

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2016.

Eskişehir'in 2011-2015 yılları arasında bilimsel yayın performansı incelendiğinde, ilin yayın ve atıf sayısında iyi olduğu; ancak etki değeri performansının düşük kaldığı görülmektedir.

Tablo 23. Eskişehir'in Bilimsel Yayın Performansı (2011-2015)

Gösterge	Adet / Değer	Türkiye Sıralaması
Yayın Sayısı	4.328	10.
Atıf Sayısı	16.205	14.
Etki Değeri	3,74	30.

Kaynak: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi, 2016.

1.1.7. İlin Kümelenme Durumu

Eskişehir'de 4 iş kümesi bulunmaktadır. İş kümelerinin merkezleri Eskişehir'de yer almakta olup kümeler, sektörel işbirliği oluşumlarının gelişmesini ve sektörel rekabet gücünün artmasını hedeflemektedir.

Tablo 24. Eskişehir Merkezli İş Kümeleri

Küme Adı	Kuruluş Yılı	Açıklama
Eskişehir Bilecik Kütahya Seramik Kümelenmesi Derneği	2010	Türkiye'nin ilk küme oluşumlarından birisidir. Seramik ve karo ürünleri üretiminde ön planda olan kümede Bilecik, Kütahya ve İstanbul illerinde faaliyet gösteren firmalar da yer almaktadır.
Eskişehir Raylı Sistemler Kümelenmesi Derneği	2011	TÜLOMSAŞ önderliğinde kurulmuştur. Üye işletmeler; kaynaklı ve talaşlı imalat, montaj, döküm, kompozit üretim, metal şekillendirme, tasarım, Ar-Ge ve Ür-Ge gibi alanlarda faaliyet göstermektedir.
Eskişehir Havacılık Kümelenmesi Derneği	2011	Ülkemizin bu alandaki üç kümesinden biridir. Üye işletmeler; tasarım geliştirme, havacılık sektörüne özgü elektrik ve elektronik ürünlerin üretimi ve geliştirilmesi, motor ve bileşenleri üretimi, sistem entegrasyonu gibi birçok özel süreç gerektiren faaliyeti başarıyla yürütmektedir.
Eskişehir Madencilik Sektörü İş Kümelenmesi	2016	Eskişehir Sanayi Odası (ESO) öncülüğünde kurulan küme, madencilik sektörü üreticileri ve akademisyenleri bir araya getirmeyi ve Eskişehir'in madencilik sektöründeki potansiyelini daha da artırarak üye firmaların rekabet içinde işbirliğini sağlamada faaliyet göstermektedir.

1.1.8. İlde Uluslararası Doğrudan Yatırımlar

2015 yılı Haziran ayı itibariyle, Eskişehir'in uluslararası doğrudan yatırımlarında en fazla paya sahip olan sektör toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu olmuştur. 95 işletme içerisinde makine ve teçhizat imalatı sektöründe 5 işletme, elektrikli makine ve cihazlarının imalatı sektöründe 3 işletme ve diğer ulaşım araçlarının imalatı sektöründe 3 işletme faaliyet göstermektedir.

Tablo 25. Eskişehir'de Uluslararası Doğrudan Yatırımların Sektörel Dağılımı

Sektör	Firma Sayısı
Toptan Ticaret ve Ticaret Komisyonculuğu (Motorlu Taşıtlar ve Motosikletler Dışında Kalan)	23
Perakende Ticaret, Kişisel ve Ev Eşyalarının Tamir (Motorlu Taşıtlar ve Motosikletlerin Dışında Kalan)	11
İnşaat	6
B.Y.S. Makine ve Teçhizat İmalatı	5
Diğer İş Faaliyetleri	4
Elektrik, Gaz, Buhar ve Sıcak Su Üretimi ve Dağıtımı	4
Gayrimenkul Aktiviteleri	4
Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı	3
Oteller ve Lokantalar	3
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünlerin İmalatı	3
Bilgisayar ve İlgili Faaliyetler	3
Tarım, Avcılık ve İlgili Hizmet Faaliyetleri	3
B.Y.S. Elektrikli Makine ve Cihazların İmalatı	3
Taş Ocakçılığı ve Diğer Madencilik	2
Motorlu Taşıtlar ve Motosikletlerin Satışı, Bakımı ve Onarımı; Motorlu Taşıtların Perakende Satışı	2
Makine ve Teçhizatı Hariç; Metal Eşya Sanayii	2
Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	2
Diğer	12
Toplam	95

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, Haziran, 2016.

Eskişehir'de firma sayısı bakımından baskın sermayeye en fazla sahip olan ülke; 26 işletme ile Almanya olmuştur. Almanya'yı 11 işletme ile İran, 7 işletme ile Belçika takip etmektedir. Doğu Asya ülkelerinden ise sadece Çin'in 2 işletme ile Eskişehir'de yer aldığı görülmektedir.

Tablo 26. Ülkelere Göre Eskişehir'de Faaliyet Gösteren Yabancı Sermayeli Firmalar (2016 / Haziran)

Baskın Sermayeye Sahip Ülke	Haziran 2016
Almanya	26
İran	11
Belçika	7
İtalya	6
ABD	5
İspanya	5
Hollanda	4
Irak	4
İngiltere	4
Ürdün	2
Lüksemburg	2
Kazakistan	2
Çin	2
Avusturya	2
Fransa	2
Diğer	11
Toplam	95

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, Haziran, 2016.

1.1.9. İlin Rekabet Gücü ve Gelişme Potansiyeli Yüksek Olan Sektörleri

Eskişehir ili yatırım destek ve tanıtım stratejisi kapsamında ilin rekabet gücü yüksek sektörleri; yapılan 3 yıldız analizleri sonucu havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sanayi; gelişme potansiyeli yüksek sektörleri ise turizm ve animasyon olarak belirlenmiştir.

Tablo 27. Eskişehir’de Öne Çıkan Sektörler - İstihdama Göre 3 Yıldız Analizi

Sektörler	Başatlık	Büyüklik	Uzmanlık
Diğer madencilik ve taş ocaklığı	1,28	3,80	3,00
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	5,00	3,80	3,00
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	2,13	7,70	6,10
Elektrikli teçhizat imalatı	4,16	5,70	4,50
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	1,80	1,90	1,50
Gıda ürünleri imalatı	5,92	2,30	1,80
Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri	5,27	1,50	1,2

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İşyeri ve Zorunlu Sigortalı Sayılarının Faaliyet Gruplarına ve İllere Göre Dağılımı, 2014.

Tablo 28. Eskişehir’de Öne Çıkan Sektörler - Net Satışlara Göre 3 Yıldız Analizi

Sektör	Başatlık	Büyüklik	Uzmanlık
Gıda ürünleri imalatı	20,1	2,4	1,5
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	13,1	3,9	2,4
Elektrikli teçhizat imalatı	17,4	6,8	4,2
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	13,5	2,9	1,8
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	5,8	11,3	6,9

Kaynak: 81 İl Durum Raporu, 2014.

Makine-Metal

Makina sektörü sahip olduğu yüksek katma değer oranı, teknoloji üretimini zorunlu kılması, geniş bir yan sanayi ağı oluşturması, yatırım maliyetlerini düşürmesi, nitelikli personele yönelik istihdam alanı oluşturması, dışa bağımlılığı azaltmasının yanı sıra pek çok sektöre girdi sağlaması ile tetikleyici güce sahip lokomotif bir sektördür.⁶ Ana metal sanayi ise makine sektörü ile doğrudan bağlantılı olup dünya genelinde toplam ekonomik faaliyetlerin ve ülke ekonomilerindeki büyümenin; demir çelik ürünlerine olan talebi her geçen gün artırmaya stratejik bir sektör konumuna gelmiştir.

Eskişehir’de en fazla ihracatın yapıldığı, en fazla istihdamın sağlandığı, en fazla sektörel üretim değerine ve sektörel paya sahip olan sektör makine-metal sektörüdür.⁷

Tablo 29. Makine-Metal Sektörü⁸ İstihdam ve İşyeri Sayıları

İl	İstihdam	TR İçindeki Oranı	İşyeri Sayısı	TR İçindeki Oranı
Eskişehir	11.149	1,64 %	627	1,2 %
Türkiye	679.669	-	52.251	-

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, 2014.

Eskişehir’de önemli bir yoğunlaşma gösteren elektrikli teçhizat imalatı sektörü de ana ve yan sanayisi ile güçlü bir tedarik bağlantısına sahiptir. Elektrikli teçhizat imalatı, başta beyaz eşya sektörü olmak üzere makine, havacılık gibi farklı sektörlerle de güçlü bağlantılara sahiptir.

Tablo 30. Elektrikli Teçhizat İmalatı Sektörü İstihdam ve İşyeri Sayıları

İl	İstihdam	TR İçindeki Oranı	İşyeri Sayısı	TR İçindeki Oranı
Eskişehir	6901	5,7 %	53	1 %
Türkiye	121.957	-	5263	-

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, 2014.

⁶ BEBKA, Mevcut Durum Analizi, 2014.

⁷ İlin dış ticaret, istihdam, üretim ve sanayi durumu başlıklarında kantatif olarak gösterilmiştir.

⁸ Makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri imalatı, bys. makine ve ekipman imalatı, ana metal sanayi birlikte değerlendirilmiştir.

Havacılık

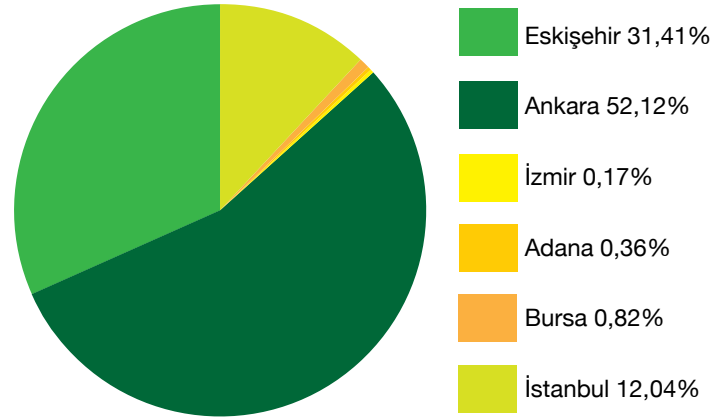
Ülkemizde savunma sanayi alanında en önemli işletmeleri çatısı altında toplayan Savunma ve Havacılık Sanayi İmalatçıları Derneği'nin (SASAD) Havacılık ve Uzay grubunda yer alan 7 ana kurumun 3'ü Eskişehir'de faaliyet göstermektedir.

Tablo 31. SASAD Havacılık ve Uzay Grubu Eskişehir Firmaları

Firma	Faaliyet Alanı	Bulunduğu Şehir
Alp Havacılık	Helikopter parçaları	Eskişehir
TEI	Uçak ve helikopter motorları	Eskişehir
Coşkunöz Havacılık	Uçak, helikopter gövde ve motor parçaları	Eskişehir

Eskişehir'in 2014 yılında ülkemizin hava ve uzay taşıtları ihracatından almış olduğu pay %31,41 olmuştur. Eskişehir, bu alanda Türkiye'de 2. sırada yer almıştır.

Grafik 5. Hava ve Uzay Taşıtları İhracatında İlk 6 İlin Payı, 2014

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2015.

Sektörün TR41 bölgesindeki istihdam ve işyeri sayıları incelendiğinde, Eskişehir'in havacılık sektöründe ülkemizde ön plana çıktığı görülmektedir. İlin havacılık sektöründe istihdam edilenler, ülke genelinde aynı sektörde toplam istihdam edilenlerin 24,5%'ini oluşturmaktadır. Aynı zamanda, ülkemizde bu alanda faaliyet gösteren işletmelerin üçte birinin Eskişehir ilinde yer aldığı görülmektedir.⁹ Sektör, hem il için hem de bölge için dış ticaret fazlası veren ve yüksek katma değer yaratan bir sektör olarak karışımıza çıkmaktadır.

Raylı Sistemler

Eskişehir, ülkemizde hem üretim hem de ulaşım ağları açısından raylı sistemler sektörünün başlıca merkezlerinden birisidir. Kamuya bağlı ortaklıklar yanında özel sektör firmalarının da faaliyet gösterdiği ilde bu alanda faaliyet gösteren en büyük kurum Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii Anonim Şirketi (TÜLOMSAŞ)'tır. Bölgede, raylı sistemler sektörü genel olarak TÜLOMSAŞ'a tedarik sağlayan yan sanayi şeklinde yoğunlaşmış olup istihdam önemli ölçüde tedarik zinciri üzerinde görülmektedir. Ülke genelinde bu sektörde istihdam edilenlerin %17'si Eskişehir'de yer alırken, bu sektörde faaliyet gösteren işletme sayısında da bu oran %5 olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 32. Demiryolu Lokomotifleri ve Vagonların İmalatı

Bölge / İl	İstihdam	Türkiye İçindeki Payı	İşyeri Sayısı	Türkiye İçindeki Payı
Eskişehir	1.501	17%	6	5%
TR41	1.546	-	7	-
Türkiye	8.663	-	116	-

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, 2014.

⁹ Sosyal Güvenlik Kurumu, Eylül, 2014.

Tablo 33. Demiryolu veya Tramvay Lokomotif ya da Vagonlarının Parçaları; Mekanik Trafik Kontrol Ekipmanları

İl	Kayıtlı Üretici	Personel Sayısı	Kapasite (kg)
Ankara	16	3544	4.092.795
İstanbul	27	651	1.943.000
Konya	11	393	4.177.364
Sakarya	15	657	14.422.049
Eskişehir	8	1797	2.336.995
İzmir	8	352	3.316.250
Bursa	6	193	-

Kaynak: TOBB Sanayi Veri Tabanı, 2016.

Tablo 34. Lokomotifler, Dizel Elektrikli

İl	Kayıtlı Üretici	Personel Sayısı
Eskişehir	1	1475
İstanbul	1	9

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sanayi Veri Tabanı, 2016.

Turizm

Eskişehir başta kültür ve termal turizmi olmak üzere, doğa turizmi, mağara turizmi hava sporları turizmi, inanç turizmi ve kongre turizmi alanlarında çok önemli bir potansiyele sahiptir.

Tablo 35. Eskişehir'de Potansiyeli Yüksek Alternatif Turizm Alanları

Küme Adı	Açıklama
Kültür Turizmi	Eskişehir'de tarih boyunca birçok medeniyet ve uygarlık yer almıştır. Bunlardan başlıcaları; Hititler, Frigler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar'dır. Bu sebeple, kentte başta Frig Vadisi olmak üzere birçok antik kent, anıt, kale, tarihi ev, müze ve mimari eser bulunmaktadır.
Doğa Turizmi	Eskişehir'de birçok milli park ve benzeri sahalar ile yürüyüş yolları, kamp alanları, bisiklet rotaları ve tırmanış alanları bulunmaktadır. Bu değerlerin bilinirlik seviyesi ise bölgesel düzeydedir. ¹⁰ Ayrıca ilde tabiat turizmine uygun birçok hayvan türü yaşamaktadır. İl, at yetiştiriciliği ve biniciliği konusunda da önemli bir potansiyele sahiptir.
Mağara Turizmi	Eskişehir'de 25'den fazla mağara ve düden bulunmaktadır. Bu değerlerin bilinirlik seviyesinin bölgesel düzeyde kaldığı ifade edilebilir.
Hava Sporları Turizmi	Başta İnönü ilçesinde olmak üzere, Eskişehir, gerek tarihten gelen havacılık birikimi ve geçmişi, gerek sahip olduğu uygun hava koşulları nedeniyle ülkemizin en önemli sportif havacılık bölgelerine sahip illerinden birisidir. ¹¹
İnanç Turizmi	Eskişehir'de başta Seyid Battalgazi Külliyesi olmak üzere, birçok türbe bulunmaktadır.
Kongre Turizmi	Eskişehir önemli kongre salonları ve konaklama tesislerine ev sahipliği yapmaktadır. Gündümlü proje kapsamında yapımına başlanan Eskişehir Kongre ve Fuar Merkezi'nin tamamlanması ile bu alanda ilin potansiyeli daha da artacaktır.
Termal (Sağlık) Turizm	Termal su kaynakları, il yüzeyinin tamamına yayılmış olup ilde çok sayıda termal kaynak bulunmaktadır. Eskişehir, ülkemizin en fazla kaplıcası bulunan illerinden birisidir. İlde Sakarılcıca ve Kızılınler Bölgesi termal turizm merkezi bölgesi ilan edilmiştir.

¹⁰ Eskişehir İli Doğa Turizmi Master Planı, 2013-2023¹¹ Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Web Sayfası, Erişim Tarihi: 11.12.2016

Eskişehir, ziyaretçi sayısı bakımından ülke genelinde 25. sırada bulunmaktadır. 2015 yılında ilde ortalama kalış süreleri yabancı turistler için 2,1 gün iken yerli turistler için 1,5 gün olarak gerçekleşmiştir. Tesise geliş sayısında ise yerli turistlerin tesise geliş sayısı, yabancı turistlerin tesise geliş sayısından oldukça fazla olmuştur. Eskişehir’de Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerinin doluluk oranı ise %32,2 olmuştur. Konaklama tesislerinde Eskişehir’in hem yerli hem de yabancı turist verileri, ilin sahip olduğu turizm potansiyeline göre oldukça düşük kalmıştır. İlin turizm istatistiklerinin düşük kalmasında ise ilin potansiyelinin yeterince tanıtılmaması temel sorun olarak ifade edilebilir.

Tablo 36. Eskişehir Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (2015)

Gösterge	Yabancı	Yerli	Toplam
Tesise Geliş Sayısı	19.422	240.206	259.628
Geceleme	41.572	352.543	394.115
Ortalama Kalış Süresi	2,1	1,5	1,5
Doluluk Oranı (%)	3,4	28,82	32,22

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016.

Animasyon

Dünyada yaratıcı endüstriler sınıfında yer alan animasyon sektörünün 2016 yılı pazar hacmi 250 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Endüstriye hakim olan ülkeler ise ABD, Japonya, Kanada ve Fransa’dır. Ülkemiz ise uzun yıllar özellikle çizgi dizi ve uzun metrajlı animasyon film alanında yabancı yapımlara bağlı kalmış ve gerekli üretim hacmine ulaşamamıştır. Ülkemizin dünya pazarından almış olduğu pay %0,1’in altında kalmıştır. Son 10 yıllık süreç içerisinde ise ülkemizde animasyon, üst ve orta ölçekli strateji belgelerinde yer almaya başlamış, 2006 yılı itibariyle çeşitli üniversitelerde animasyon bölümleri oluşturulmuş ve 2008 yılında TRT Çocuk kanalının kurulmasıyla sektör canlanmaya başlamıştır.

Eskişehir’in gelişme potansiyeli yüksek sektörlerinden birisi de animasyon sektörüdür. Bu potansiyeli sağlayan ana nedenler ise 30 yıllık animasyon geçmişi ve kültürüne sahip Eskişehir Anadolu Üniversitesi Animasyon Bölümü’nün Eskişehir’de yer alması, Düşyeri ve Resimli Filim gibi önemli animasyon stüdyolarının Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgesi’nde faaliyet göstermesi ve nitelikli işgücünün Eskişehir’deki varlığıdır. Ayrıca Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulan Animasyon Ar-Ge Merkezi de bu potansiyeli, il düzeyinde yansıtan önemli göstergelerden bir tanesidir.

Gerek ulusal düzeyde gerekse il düzeyinde animasyon sektörünün daha da gelişebilmesi için uluslararası işbirliği anlaşmalarının yapılması, ulusal pazar ve projelerin dünyaya tanıtılması önemli bir gerekliliktir.

1.2. SORUN ALANLARI

1.2.1. Hâlihazırda Yaşanılan Sorunlar

1.2.1.1. Açıklamalar

Sorun Alanı 1. Nitelikli işgücü eksikliği

Eskişehir’de havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sektörlerinde nitelikli işgücü eksikliği bulunmaktadır. 2015 yılı İşgücü Piyasası Analizi verilerine göre, Eskişehir’de en fazla istihdam edilen meslek grubu “Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar” olsa da, açık işlerin mesleklere göre dağılımında yine 4.411 açık iş sayısı ile “İmalat ve makine ile ilgili işçiler” ilk sırada yer almıştır. Sanayide yapılan bire bir görüşmelerde, ilde okuyan meslek lisesi veya teknik lise öğrencilerinin sanayide çalışma eğiliminde olmadıkları belirtilmiş; öğrencilerin ya üniversiteyi hedefledikleri ya da hizmet sektöründe çalışmayı tercih ettikleri ifade edilmiştir. Bu görüşmelerde üniversitelerin, meslek ve teknik liselerin ders programlarının sanayinin ihtiyaçlarına göre oluşturulmadığı, öğrenci ve gençlerin meslek edinme bilinçlerinin zayıf olduğu ve dolayısıyla ilde “mesleksizlik sorunu” olduğu görüşü ileri sürülmüştür. Nitelikli işgücü eksikliğinin bölgeye olan en büyük etkileri ise işletmelerin verimliliğini ve maliyetlerini olumsuz etkilemesi, niteliksiz işgücünün nitelikli hale getirilebilmesinin zaman kaybına yol açması ve işletmeler arası işgücü rekabetine neden olarak söz konusu sektörlerin kapasite ve büyüme potansiyeline zarar vermesidir.

Sorun Alanı 2. Yatırım ve işletme maliyetlerinin yüksekliği

Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü tarafından yayınlanan 2013 yılı Dünya Rekabet Gücü Yıllığı verilerine göre Türkiye, 2012 yılında 46 ülke içinde dolar bazında birim işgücü maliyetinin en hızlı arttığı 12. ülkedir. OECD verilerine göre ise Türkiye, 1996-2012 döneminde dolar cinsinden birim işgücü maliyetinin en fazla arttığı ülkeler arasındadır. Buna göre, 30 OECD ülkesi içinde Türkiye %16,8’lik artışla 9. sırada yer almıştır. Gerek Türkiye’de gerekse Eskişehir’de havacılık, raylı sistemler, makine-metal, turizm ve animasyon sektörlerinde yatırım ve işletme maliyetleri yüksektir. Bu maliyetleri düşüren ülkelerin rekabet gücünü arttırdığı görülmektedir.

Sorun Alanı 3. Altyapı sorunları

Eskişehir’de mevcut altyapı sorunları, özellikle turizm sektöründe yaşanmaktadır. İlde doğa turizmi, inanç turizmi, kongre turizmi, hava sporları turizmi, kültür turizmi ve sağlık turizmüne uygun alanların altyapı eksikliklerinin tamamlanması Eskişehir’in turizm ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi’nin doluluk oranı yaklaşık %93’tür. Eskişehir OSB’de altyapı ile ilgili herhangi bir aksaklık bulunmamaktadır. Ancak havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sanayide gerçekleştirilecek yeni yatırımlar için Eskişehir OSB’ye ek olarak altyapısı hazır yeni yatırım alanlarına ihtiyaç söz konusudur.

Sorun Alanı 4. Kırtasiyecilik ve bürokratik süreçlerin fazlalığı

Ülkemizde iş ve yatırım ortamına ilişkin sorunlardan birisi de kırtasiyecilik ve bürokratik süreçlerin fazlalığıdır.¹² Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı 2016 yılı Endeksi'ne göre, ülkemiz 190 ülke arasında 69. sırada yer almıştır. İlgili endeksin özellikle inşaat izni alma ve vergi ödeme prosedürü alt başlıklarında ülkemiz ilk yüz ülke içerisinde yer alamamıştır. Ülkemiz, sözleşmeye uyulmasını sağlama ve azınlık haklarının korunması prosedürlerinde ise 33. ve 22. sırada yer almıştır.¹³ Ülkemizdeki bu sorun, Eskişehir'de havacılık, raylı sistemler, makine-metal, turizm ve animasyon sektörlerini de doğrudan olumsuz etkilemektedir.

Sorun Alanı 5. Lojistik ve ulaşım imkânlarının yetersizliği

Eskişehir'de lojistik ve ulaşım imkânlarının yetersizliği havacılık, raylı sistemler, makine-metal, turizm ve animasyon sektörlerini olumsuz etkilemektedir. Havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sektörlerinde toplam ürün maliyeti içerisinde lojistik maliyetleri önemli bir paya sahip olup ürünlerin nakli karayolu aracılığıyla yapılmaktadır. Gerek lojistik maliyetlerinin düşürülmesi, gerekse şehir trafiğinin rahatlatılması adına OSB-Gemport demiryolu bağlantısı yatırımının ilde gerçekleşmesi büyük önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, Eskişehir'de Hasan Polatkan Havalimanı bulunmasına rağmen İstanbul-Eskişehir arası hava ulaşımının olmaması hem ildeki mevcut yatırımcıları olumsuz etkilemekte, hem de yeni yatırımcıların Eskişehir'e çekilmesini engellemektedir. Eskişehir'de havayolu ulaşım imkânlarının geliştirilmesi, ilin turizm merkezi ve animasyon üssü olma hedefine de doğrudan katkı sağlayacaktır.

Sorun Alanı 6. Kurumsal kapasite eksikliği

Eskişehir'de kurumsal kapasite eksikliğinin yaşandığı sektörler havacılık, raylı sistemler ve animasyondur. Animasyon sektöründe ilde faaliyet gösteren stüdyoların son 5-6 yıl içerisinde kurulmaları sebebiyle stüdyoların insan kaynakları, işletme yönetimi, kurumsallaşma ve markalaşma konularında eksiklikleri bulunmaktadır. Havacılık ve raylı sistemler sektörlerinde ise işletmelerin optimizasyon altyapısı ile ilgili eksiklikleri bulunmaktadır.

Sorun Alanı 7. Ticari yeteneklerin yeterince gelişmemesi

Eskişehir'de havacılık, raylı sistemler, makine-metal ve animasyon sektörlerinde ticari yetenekler yeterince gelişmemiştir. Özellikle havacılık ve raylı sistemler sektörlerinde sertifikasyon, kalite belgesi vb. unsurların eksikliği nedeniyle işletmelerin ticari sahası ve yetenekleri kısıtlanmaktadır. İşletmelerin ürünlerine ilişkin standardizasyon ile ilgili belgelerin

eksikliği, tedarikçi işletmeleri ithalat veya dışardan hizmet alımı yapmaya zorlamaktadır. Bu ve benzeri belgelere sahip olmayan işletmelerin ihracat yapabilme durumu da sınırlanmaktadır. Eskişehir'de ithalata bağımlı ihracatı önleyebilme adına bu belgelerin temini ilgili sektörlerin ekonomisini olumlu etkileyecektir. Animasyon sektöründe ise uluslararası pazar bilgisi, tanıtım ve iş ağı eksikliği nedeniyle stüdyolar işbirliği anlaşmaları yapamamakta ve uluslararası alanda ortak üretim gerçekleştirememektedir.

Sorun Alanı 8. İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması

Eskişehir'de havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sektörlerinde uluslararası doğrudan yatırımların yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. İlde yer alan 95 tane uluslararası işletmenin sadece 13 tanesi bu sektörlerde faaliyet göstermektedir. Ancak Eskişehir'de bu sektörlerde bir ekosistem, teknik bilgi, beceri, kümelenme vb. unsurların oluştuğu da görülmektedir. İlin bu sektörlerdeki ihracat ve üretim rakamları ile uluslararası rekabet gücünün artması için ilin potansiyelinin uluslararası alanda yeterince duyurulması oldukça önemlidir. Eskişehir, alternatif turizm seçeneklerinin fazla olduğu, tarihi, doğası, yer altı zenginlikleri ve Yunus Emre ve Nasreddin Hoca gibi karakterleri ile tarihsel, kültürel ve tabiat çeşitliliği açısından oldukça zengin bir ildir. Buna rağmen, Eskişehir'in turizm ekonomisi oldukça kısıtlıdır. 2015 yılında Eskişehir'de yabancı turistlerin konaklama tesislerine geliş sayısı sadece 19.422'dir. İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması, Eskişehir'in turizm ekonomisini oldukça kötü etkilemektedir. Animasyon sektöründe ise Eskişehir oldukça kıymetli bir potansiyele sahiptir. 30 yıllık birikime ve tecrübeye sahip Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin, önemli stüdyoların, nitelikli işgücünün ve Animasyon Ar-Ge Merkezi'nin Eskişehir'deki varlığı sektör için dikkat çekici bir potansiyel oluşturmaktadır. Buna rağmen, Eskişehir'de bulunan animasyon stüdyo sayısı sadece 4'tür. İlin adının animasyon sektörü kapsamında uluslararası alanda duyurulması, dünyada 250 milyar dolar pazar hacmine ulaşan endüstride Eskişehir'in yer almasına katkı sağlayacaktır.

Sorun Alanı 9. Kamu-üniversite-sanayi işbirliğinin yeterince gelişmemesi

Dünya Ekonomi Forumu'nun (WEF) 2014-2015 Küresel Rekabetçilik Raporu'nda Türkiye'nin üniversite-sanayi işbirliği göstergesi sıralamasında 61. ve rekabet edebilirlik göstergesinde ise 45. sırada bulunduğunu görülmektedir. Eskişehir'de de kamu-üniversite-sanayi işbirliği yeterince gelişmemiştir. 2012 yılında ülkemizde toplam 157 adet SanTez projesi Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmış ve bu projelerden sadece 2 tanesi Eskişehir'de uygulanmıştır. Havacılık, raylı sistemler, makine-metal, turizm ve animasyon sektörlerinde katma değeri yüksek ürün ve hizmetlerin sunulmasında ve ihracında kamu-üniversite-sanayi işbirliğinin yeterince gelişmesinin etkisi oldukça önemli olacaktır.

¹² Kalkınma Bakanlığı, Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Programı

¹³ <http://www.doingbusiness.org/rankings>, Erişim Tarihi: 11.12.2016

Sorun Alanı 10. Ortak çalışma kültürünün zayıflığı

Eskişehir'de havacılık, raylı sistemler, makine-metal, turizm ve animasyon sektörlerinde "Birlikte çalışma, birlikte üretim" eğilimi oldukça zayıftır. Yapılan görüşmelerde aynı sektörde 25 yıl boyunca yan yana faaliyet gösteren işletmelerin dahi birbirleri ile iletişim kurmadıkları/kuramadıkları ifade edilmiştir. Bu görüşmelerde ortak çalışma kültürü zayıflığının, sanayinin mevcut sorunlarının çözülmesinde zaman kaybına yol açtığı, sektörlerin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilediği ve çözümlerin geçici etkiler yaratmasına neden olduğu belirtilmiştir.

Sorun Alanı 11. Ar-Ge ve tasarım kültürünün yetersizliği

Eskişehir'de havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sektörlerinde Ar-Ge merkezi sayısı potansiyelin altında kalmıştır. Eskişehir'de bu sektörlerde ihracat gerçekleştiren toplam firma sayısı 70 olmasına rağmen, sadece 5 tanesinde Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Eskişehir'de bulunan işletmeler; patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka göstergeleri açısından ülke genelinde %2 ile %0,82 arasında pay almıştır. Bu payın artırılması adına ilde Ar-Ge ve tasarım kültürünün geliştirilmesi oldukça önemlidir.

Sorun Alanı 12. Küme faaliyetlerinin etkinliğinin yetersizliği

Eskişehir'de havacılık ve raylı sistemler sektörlerinde kümelenme söz konusu olsa da bütçe kısıtı, uzman eksikliği ve hukuki statü (dernek olmaları) sebebiyle kümeler, misyonlarını tam anlamıyla yerine getirememektedir. Eskişehir'de bulunan havacılık ve raylı sistemler kümeleri, gerek küme içi gerekse küme dışında işbirliği konusunda gerekli etkinliği gösterememektedir. Yurtdışı odaklı tanıtımlar ile küme içi faaliyet ve işbirliklerinin artması, dernek statüsünden çıkarılarak organizasyonel ve kurumsal bir yapıya kavuşturulması kümelere katkılar sağlayacaktır.

Sorun Alanı 13. Devletin destek ve teşviklerine erişim konusunda yaşanan güçlükler

Havacılık, raylı sistemler, makine-metal, turizm ve animasyon sektörlerinde devletin destek ve teşviklerine erişim konusunda çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Yapılan görüşmelerde Eskişehir'in özellikle sosyo-kültürel gelişmişliği nedeniyle 1. bölgede yer almasının, işletmelerin yatırım teşvik sisteminden etkin bir şekilde faydalanılmasını engellediği ifade edilmiştir. Eskişehir'in 1. bölgede yer almasının asgari şartları yukarı çekmesine ve destek unsurlarını kısıtlamasına neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca görüşmelerde destek ve teşviklerde bürokratik prosedürlerin fazlalığı, destek ödeme sürelerinin çok uzun olması ve destekler ile ilgili bilgi eksikliği sorunları da ortaya çıkmıştır.

Sorun Alanı 14. Atık yönetimi yetersizliği

Havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sektörlerinde atık yönetimi yetersizliği sorunu yaşanmaktadır. Özellikle "Geri kazanım tesisi çevre lisansı" olmayan firmalar kendi atıklarını değerlendirememekte ve bu durum işletmelerde yığılmaya ve depolama sorununa sebebiyet vermektedir. Eskişehir'de atık bertaraf firmalarının yetersiz olması da atıkların doğru bir şekilde değerlendirilmemesine yol açmaktadır.

1.2.1.2. Tablo

No	Sorun Alanı	Yaşandığı Sektörler
1	Nitelikli işgücü eksikliği	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal
2	Yatırım ve işletme maliyetlerinin yüksekliği	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal, Turizm, Animasyon
3	Altyapı sorunları	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal, Turizm
4	Kırtasiyecilik ve bürokratik süreçlerin fazlalığı	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal, Turizm, Animasyon
5	Lojistik ve ulaşım imkânlarının yetersizliği	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal, Turizm, Animasyon
6	Kurumsal kapasite eksikliği	Havacılık, Raylı Sistemler, Animasyon
7	Ticari yeteneklerin yeterince gelişmemesi	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal, Animasyon
8	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal, Turizm, Animasyon
9	Kamu üniversite sanayi işbirliğinin yeterince gelişmemesi	Makine-Metal, Havacılık, Raylı Sistemler, Turizm, Animasyon
10	Ortak çalışma kültürünün zayıflığı	Makine-Metal, Havacılık, Raylı Sistemler, Turizm, Animasyon
11	Ar-Ge ve tasarım kültürünün yetersizliği	Makine-Metal, Havacılık, Raylı Sistemler
12	Küme faaliyetlerinin etkinliğinin yetersizliği	Havacılık, Raylı Sistemler
13	Devletin destek ve teşviklerine erişim konusunda yaşanan güçlükler	Makine-Metal, Havacılık, Raylı Sistemler, Turizm, Animasyon
14	Atık yönetimi yetersizliği	Makine-Metal, Havacılık, Raylı Sistemler

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016.

1.2.2. Strateji Döneminde Yaşanması Muhtemel Sorunlar (Riskler)

1.2.2.1. Açıklamalar

Sorun Alanı 1. Beşeri kapasite ve işgücü sorunları

2017 yılında Eskişehir'de havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sektörlerinde beşeri kapasite ve işgücü ile ilgili sorunların görülme riski bulunmaktadır. Özellikle Eskişehir ekonomisinin %60'ını hizmetler sektörünün oluşturduğu ve ilde yer alan mevcut işgücününün sanayi yerine hizmetler sektörüne kaydığı düşünülürse, nitelsiz işgücü sorununun da önümüzdeki yıl bu sektörlerde görülme olasılığı artmaktadır.

Sorun Alanı 2. Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik ve konjonktürel değişiklikler

Strateji döneminde ülkenin ve dünyanın ekonomik ve konjonktürel durumunda oluşabilecek değişiklikler, Eskişehir'de bulunan işletmelerin mali yapılarını ve finansmana erişim olanaklarını etkileyebilir.

1.2.2.2. Tablo

No	Sorun Alanı	Yaşanması Muhtemel Sektörler
1.	Beşeri kapasite ve işgücü sorunları	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal
2.	Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik ve konjonktürel değişiklikler	Havacılık, Raylı Sistemler, Makine-Metal, Turizm, Animasyon

1.3. HEDEFLER

1.3.1. Açıklamalar

2014-2023 Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı çerçevesinde 2023 vizyonu ile oluşturulan Eskişehir İli Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi hedefleri, belirlenen performans göstergeleri bazında yıllık periyotlarda izlenecek, iyileşmeler mevcut durumda belirtilen kriterler üzerinden yorumlanacaktır.

Hedef 1. Eskişehir'de iş ve yatırım ortamının öncelikli sorunlarına odaklanılarak iyileştirilmesi

Ülkemizde iş ve yatırım ortamına ilişkin sorunlarda bürokratik süreçler, hukuki süreçler ve yatırım yeri ile ilgili hususlar öne çıkmaktadır. Bu nedenle, strateji kapsamında iş ve yatırım ortamına ilişkin öncelikli sorunlara odaklanılarak, Eskişehir'de ilgili mevcut mekanizmaların iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, İş Yapma Kolaylığı Endeksi'nde yer alan göstergeler dikkate alınarak eylem, işlem ve tedbir çalışmaları yürütülecektir. Hedef, İş Yapma Kolaylığı Endeksi ve il özelinde yapılacak analiz-araştırma çalışmaları ile izlenecektir.

Hedef 2. Eskişehir'de rekabet gücü ve gelişme potansiyeli olan sektörlerin mevcut sorunlarının giderilmesi, ana ve yan sanayilerinin geliştirilmesi/hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve uluslararası rekabet gücünün artırılması

Eskişehir'de rekabet gücü ve gelişme potansiyeli olan sektörler; havacılık, raylı sistemler, makine-metal, turizm ve animasyon olarak belirlenmiştir. Strateji kapsamında her yıl bu sektörlerin mevcut sorunlarının giderilmesi veya azaltılması, ana ve yan sanayilerinin güçlendirilmesi, uluslararası rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir. Hedef, sektörlere ait yıllık ciro, istihdam ve dış ticaret göstergeleri izlenecektir.

Hedef 3. Eskişehir'de rekabet gücü ve gelişme potansiyeli olan sektörlerin ulusal ve uluslararası alanda bilinirliğinin ve tanınırlığının artırılması ve ilin potansiyelinin yeterince duyurulması

Eskişehir'in rekabet gücü ve gelişme potansiyeli yüksek olan sektörlerinde sahip olduğu potansiyelin ulusal ve uluslararası alanda yeterince duyurulabilmesi için etkin tanıtım faaliyetlerinin strateji dönemi boyunca yapılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, öncelikli olarak uygun ve yöntem hatası içermeyen tanıtım materyalleri hazırlanacak, ulusal ve uluslararası fuarlara katılım sağlanacak, organizasyon ve ziyaret gibi etkinlikler gerçekleştirilecek, yazılı, görsel ve sosyal medya araçları kullanılacaktır. Hedef, gerçekleştirilen eylem sayısı ile takip edilecektir.

Hedef 4. Eskişehir'de mevcut/muhtemel uluslararası doğrudan yatırımların desteklenerek sürdürülebilirliği ve istikrarının sağlanması ve ilde uluslararası doğrudan yatırımların artırılması

Strateji kapsamında Eskişehir'de muhtemel uluslararası doğrudan yatırımların yatırım öncesi, mevcut uluslararası doğrudan yatırımların ise yatırım sonrasında desteklenerek sürdürülebilirliği ve istikrarının sağlanması ve ilde uluslararası doğrudan yatırımların artırılması hedeflenmektedir. Hedef, ilde yer alan uluslararası doğrudan yatırım ve yatırım teşvik sistemi göstergeleri ile takip edilecektir.

Hedef 5. Kamu üniversite sanayi işbirliğinin geliştirilmesi

Strateji kapsamında Eskişehir'de kamu üniversite sanayi işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Hedef, ilde yer alan üniversitelerin veri ve istatistikleri ve SanTez projesi göstergeleri ile izlenecektir.

Hedef 6. Ar-Ge, yenilikçilik ve tasarım kültürünün yaygınlaştırılması

Strateji kapsamında Eskişehir'de Ar-Ge, yenilikçilik ve tasarım kültürünün yaygınlaştırılması ve ilde Ar-Ge ve yenilikçiliğe dayalı bir ekosistemin oluşturulması hedeflenmektedir. Hedef, Ar-Ge ve sınai mülkiyet hakları göstergeleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgesi Performans Endeksi ile takip edilecektir.

Hedef 7. Sektörel küme oluşumlarının ulusal ve uluslararası alanda tanıtılması, küme faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması ve işbirliği ağlarının geliştirilmesi

Strateji kapsamında Eskişehir'de sektörel küme oluşumlarının ulusal ve uluslararası alanda tanıtılması, küme faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması ve işbirliği ağlarının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Hedef, havacılık ve raylı sistemler iş kümelerine ilişkin işbirliği ve faaliyet ve tanıtım odaklı eylem sayısı ile izlenecektir.

1.3.2. Tablo

No	Hedef	Gösterge
1.	Eskişehir'de iş ve yatırım ortamının öncelikli sorunlarına odaklanılarak iyileştirilmesi	1. İş Yapma Kolaylığı Endeksi 2. İş ve yatırım ortamı mukayeseli analiz raporu çıktıları
2.	Eskişehir'de rekabet gücü ve gelişme potansiyeli olan sektörlerin mevcut sorunlarının giderilmesi, ana ve yan sanayilerinin geliştirilmesi/hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve uluslararası rekabet gücünün artırılması	1. Sektörel ciro tutarı ve il payı 2. Sektörel istihdam sayısı ve il payı 3. Sektörel ihracat ve ithalat tutarı ve il payı 4. Sektörel ulusal ve uluslararası payı
3.	Eskişehir'de rekabet gücü ve gelişme potansiyeli olan sektörlerin ulusal ve uluslararası alanda bilinirliğinin ve tanınırlığının artırılması ve ilin potansiyelinin yeterince duyurulması	1. Organizasyon/etkinlik/ziyaret/katılımcı sayısı 2. Ulusal ve uluslararası fuarlara katılım sayısı 3. Ulusal ve uluslararası basında yayınlanan haber, röportaj, makale, reklam vb. sayısı 4. Hazırlanan ve dağıtılan yazılı tanıtım materyali sayısı 5. Hazırlanan ve yayınlanan görsel tanıtım materyali sayısı 6. www.investineskisehir.gov.tr web sayfasına ziyaret sayısı
4.	Eskişehir'de mevcut/muhtemel uluslararası doğrudan yatırımların desteklenerek sürdürülebilirliği ve istikrarının sağlanması ve ilde uluslararası doğrudan yatırımların artırılması	1. Yatırım teşvik belgesi adedi 2. Yatırım teşvik belgesi sabit yatırım tutarı 3. Baskın sermayeye sahip yabancı işletme sayısı 4. Kurulan/kapanan işletme istatistikleri 5. Uluslararası doğrudan yatırımların tutarı
5.	Kamu üniversite sanayi işbirliğinin geliştirilmesi	1. SanTez proje sayısı 2. Üniversite veri ve istatistikleri
6.	Ar-Ge, yenilikçilik ve tasarım kültürünün yaygınlaştırılması	1. Ar-Ge ve tasarım merkezi sayısı 2. Ar-Ge personel sayısı 3. Patent tescil sayısı 4. Faydalı model tescil sayısı 5. Endüstriyel tasarım tescil sayısı 6. Marka tescil sayısı 7. Teknoloji Geliştirme Bölgesi performans endeksi
7.	Sektörel küme oluşumlarının ulusal ve uluslararası alanda tanıtılması, küme faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması ve işbirliği ağlarının geliştirilmesi	1. Organizasyon/etkinlik/ziyaret/katılımcı sayısı (Tanıtım odaklı) 2. Ulusal ve uluslararası fuarlara katılım sayısı 3. Ulusal ve uluslararası basında yayınlanan haber, röportaj, makale, reklam vb. sayısı 4. Hazırlanan ve dağıtılan yazılı tanıtım materyali sayısı 5. Hazırlanan ve yayınlanan görsel tanıtım materyali sayısı 6. İşbirliği sayısı 7. Kümelenme faaliyet sayısı

2. 2017 YILI EYLEM PLANI

2.1. Açıklamalar

Eylem 1. Teknik Lise/Meslek Lisesi Öğrencileri ve Özel Sektör Buluşması Paneli

Teknik liseler ve meslek liseleri öğrencileri ve öğretmenleri ile özel sektörü buluşturan organizasyon düzenlenerek mezun olacak öğrencilere sektörün ve sektörün sağlayacağı ayrıcalıkların anlatılmasını sağlamak; mezunların sanayi sektörlerinde çalışma oranını artırmak hedeflenmiştir.

Eylem 2. Üniversitelerin Teknik Eğitim Veren Bölüm Öğrencileri ve Özel Sektör Buluşması Paneli

Osmangazi ve Anadolu Üniversitesi'nin teknik eğitim veren bölümlerinde okuyan son sınıf öğrencileri ile özel sektörü buluşturan tanıtım organizasyonları yapılarak mezun olacak öğrencilere sektörün tanıtımının sağlanması ile mezunların sanayi sektörlerinde çalışma oranını artırmak, sektörün nitelikli teknik eleman ihtiyacına cevap vermek amaçlanmıştır. Aynı zamanda sektör firmalarının, üniversitelerin ve öğrencilerin birbirinden beklentilerinin konuşulduğu bir panel hedeflenmiştir.

Eylem 3. Yatırımcılara Yönelik Olarak Hazırlanan www.investineskisehir.gov.tr İnternet Sitesinin Güncellenmesi

Yatırımcıların en fazla başvurduğu bilgi edinme platformu olan internet sitesinin, özellikle yabancı yatırımcının ihtiyaç duyduğu tüm bilgilere güncel ve doğru şekilde ulaşabilmesini sağlamak amacıyla yenilenmesi planlanmıştır.

Eylem 4. Eskişehir Turizm Tanıtım Filminin Çekilmesi

Eskişehir'in turizm potansiyelini en iyi şekilde anlatacak bir tanıtım filminin, ilçeleri de kapsayacak şekilde tematik formda çekilmesi, daha sonra da filmin tanıtım amacıyla ilgili platformlarda paylaşılarak tanıtım için kullanılması hedeflenmiştir.

Eylem 5. Eskişehir Turizmi Tanıtım Materyallerin Hazırlanması (İl Rehberi, Broşürler-5 dilde)

Eskişehir turizmine ilişkin tanıtıcı görsel materyallerin, dünya üzerinde konuşulan farklı dillerde hazırlanarak fuar, ziyaret ve benzeri ortamlarda tanıtım amacıyla kullanılmasını sağlamak hedeflenmiştir.

Eylem 6. Eskişehir Yatırım Ortamı Kitapçığının Hazırlanması (5 Dilde)

Eskişehir'in ekonomik, sosyal ve kültürel durumunun ve özellikle sanayi ve diğer sektörlerle yönelik yatırım ortamının ifade edildiği bir kitapçığın, dünya üzerinde konuşulan farklı dillerde hazırlanarak özellikle yabancı yatırımcılar için rehber olması hedeflenmiştir.

Eylem 7. Ulusal ve Uluslararası Yazılı ve Görsel Medyada (gazete, dergi, TV kanalı vb.) Özel Tanıtım Faaliyetlerinin Gerçekleştirilmesi

Eskişehir'in özellikle sanayi sektörü ve turizm gibi alanlarda tanınırlığının artırılması amacıyla, dergi, gazete, internet sitesi ve TV programları gibi yazılı ve görsel medyada haber konusu olmasının sağlanması amaçlanmıştır. Bu sayede daha fazla kişiye ulaşılması ve daha etkin şekilde tanıtım yapılması yoluyla şehre gelen ziyaretçiler ile yatırımcıların artması hedeflenmiştir.

Eylem 8. Doğrudan Yabancı Yatırımlar İçin Hedef Ülke Planının Oluşturulması

Eskişehir'in önde gelen sektörleri başta olmak üzere gelişme potansiyeli olan sektörlerin ve Eskişehir'in yatırım ortamının etkin tanıtımı ve Eskişehir'e doğrudan yabancı yatırım yapılmasının sağlanması amacıyla uygun hedef ülkenin belirlenmesi için, T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı ile işbirliği yapılması amaçlanmıştır.

Eylem 9. Eskişehir-İstanbul Havayolu Seferlerinin Tekrar Konulması İçin Milletvekilleri, Bakanlıklar ve Kamu Yöneticileri Nezdinde Ziyaret Programlarının Düzenlenmesi

Yabancı yatırımcılar için çok büyük önem arz eden havayolu ulaşımının tekrar devreye alınmasının gerekliliği ve sağlayacağı faydaların tekrar gündeme getirilmesi için, resmi otoritelerle görüşme sağlayacak bir komisyonun oluşturularak uçak seferlerinin başlatılması hedeflenmiştir.

Eylem 10. Yurt dışı Turizm Fuarlarına Katılım Sağlanması

Eskişehir'in turizm zenginliklerinin ve olanaklarının tanıtılması amacıyla, 8-12 Mart 2017 tarihleri arasında Almanya'nın Berlin kentinde düzenlenecek olan ITB Turizm Fuarına katılım sağlanması hedeflenmiştir. Eskişehir için açılacak standta, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile oteller ve seyahat acentalarının da bulunması hedeflenmiştir.

Eylem 11. Annecy Uluslararası Animasyon Film Festivali'ne ve MIPJUNIOR'a Katılım Sağlanması

BEBKA, Eskişehir'in gelişmekte olan sektörlerinden biri olan animasyon sektörüne yönelik organizasyonlardan 12-17 Haziran 2017 tarihinde Fransa'nın Annecy şehrinde düzenlenecek olan Annecy Uluslararası Animasyon Film Festivali'ne stant açarak ve 14-15 Ekim 2017 tarihlerinde Fransa'nın Cannes şehrinde düzenlenecek MIPJUNIOR "The world's showcase for kids programming" aktivitesine ziyaretçi olarak katılmayı planlamıştır. Bu katılımlarla Eskişehir'in animasyon konusundaki yetenekleri ve potansiyelinin tanıtılması ve dünyadaki gelişmelerin izlenmesi hedeflenmiştir.

Eylem 12. Yurt İçi Turizm Fuarlarına Katılım Sağlanması

Eskişehir'in turizm potansiyelinin ve zenginliklerinin tanıtımı amacıyla 26-29 Ocak 2017 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenecek olan EMITT Turizm Fuarına ve Aralık 2017'de İzmir'de düzenlenecek olan Travel Turkey Turizm Fuarına, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, seyahat acentaları ve oteller ile stant açılarak katılım sağlanması planlanmıştır.

Eylem 13. Kızılınler Termal Tesis Projesi Kapsamında Bölgeye Yatırım Çekme Çalışmaları

Kızılınler Bölgesi'nde termal ve sağlık turizmüne yönelik entegre bir tesis kurulumu için daha önce hazırlanmış projelerin hayata geçirilmesi amacıyla özellikle yurt dışındaki otel zincirlerinin ya da potansiyel diğer yatırımcıların teşvik edilmesi odaklı, T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı ve TÜROB işbirliği ile bir araştırma yapılması planlanmıştır. Araştırma sonrası, bu bölgeye yatırımın çekilmesi hedeflenmiştir.

Eylem 14. Eskişehir'in Rekabet Gücü Yüksek Sektörleri ile İlgili Fuarlara Katılım Sağlanması

Eskişehir'de öne çıkan havacılık ve raylı sistemlere yönelik ulusal ve uluslararası fuarlara ziyaretçi olarak katılım sağlanması ve dünyada bu sektörlerle ilgili son gelişmelerin takip edilmesi hedeflenmiştir. Katılım sağlanması planlanan fuarlar Eurasia Rail-7. Uluslararası Demiryolu, Hafif Raylı Sistemler, Altyapı ve Lojistik Fuarı (2-4 Mart 2017, İstanbul)

Eylem 15. İş ve Yatırım Ortamı Sorunlarına İlişkin Toplantı ve Ziyaret Programlarının Düzenlenmesi

Yabancı yatırımcılar için büyük önem arz eden yasal izin vb. süreçlerin kurum performansı nedeniyle yarattığı güçlüklerin tespit edilerek giderilmesine yönelik görüşmelerin yapılması ve göstergelerin izlenmesi hedeflenmiştir. Bu sayede yabancı yatırımcıların karşılaştıkları zorlukların ortadan kaldırılması planlanmıştır.

Eylem 16. Animasyon sektörüne yönelik olarak 2017 yılında III. Anadolu Animasyon Yarışması ve III. Anadolu Animasyon ve Dijital İşler festivali düzenlenmesi planlanmaktadır.

Eskişehir'in ulusal animasyon üssü olması adına BEBKA'nın yürüttüğü faaliyetlerin bir devamı olarak Animasyon ve Dijital İşler Festivali düzenlenmesi planlanmıştır. Bu festivale yerli ve yabancı film yapımcı ve yayıncıları, akademisyenler, Eskişehir ve diğer illerdeki stüdyo temsilcileri, ilgili bölüm öğrencileri, ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılımı beklenmektedir.

Eylem 17. Frig Vadisi Sıcak Hava Balon Uçuşu Hizmet Alımı

Eskişehir'de bu bölgeye turizm yatırımları anlamında yatırımcı çekilmesi amacıyla kültür turizmini geliştirme faaliyetleri kapsamında bölgeyi tanıtmaya, ilde öne çıkan tarihi değerlere dikkat çekme ve turizmi Frig Vadisinde harekete geçirmek için Eskişehir Valiliği ve İl Kültür Turizm Müdürlüğü ile birlikte çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda Frig Vadisinde sıcak hava balon uçuşlarının başlatılması planlanmaktadır.

Eylem 18. Raylı Sistemler Sektöründe Kalifiye Eleman İhtiyacının Karşlanması (Meslek Lisesi) Projesi

Meslek liseleri ve teknik liselerin son sınıflarında okuyan öğrencilerin, diğer sektörler yerine ara eleman olarak sanayide çalışmalarını teşvik etmek, uzmanlaşmalarını sağlamak ve sanayinin nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak amacıyla yürütülecek bir projedir. Proje, Raylı Sistemler Kümelenmesi koordinasyonunda, özel sektör kuruluşları (TÜLOMSAŞ) ve Eskişehir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü ve teknik liseler/meslek liseleri işbirliği ile gerçekleştirilecektir.

Eylem 19. Raylı Sistemler Sektöründe Ar-Ge Mühendisi Yetiştirme Projesi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi (ETTOM), TÜLOMSAŞ Genel Müdürlüğü, Eskişehir Sanayi Odası, İŞKUR İl Müdürlüğü ve Raylı Sistemler Kümelenmesi (RSC) işbirliği ile başlatılan "Raylı Sistemlerde Ar-Ge Mühendisi Yetiştirme Projesi", sektördeki firmaların Ar-Ge konusunda yetişmiş insan kaynağı ihtiyaçlarının karşılanmasını ve sektörün Ar-Ge kültürünün geliştirilmesini hedeflemektedir. Mühendislik bölümlerinde okuyan son sınıf öğrencilerinin ESOGÜ ve TÜLOMSAŞ'da bir yıl boyunca Ar-Ge alanında ek eğitim görmeleri ve pratik yapmaları sonucunda sektör firmalarında istihdamı öngörülmektedir. Son sınıf öğrencilerinin İŞKUR'un iş başı eğitimi desteği ile geçecek bir yıllık genişletilmiş eğitiminin ardından; ilgili firmada istihdam edilen genç mühendisler için yine İŞKUR'un SGK desteği söz konusu olacaktır.

Eylem 20. Eurasia Rail Fuarına Katılım Sağlanması

2-4 Mart 2017 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilecek olan Eurasia Rail-7.Uluslararası Demiryolu, Hafif Raylı Sistemler, Altyapı ve Lojistik Fuarı'na stant açarak katılacak olan Eskişehir Raylı Sistemler Kümesi, Eskişehir'in raylı sistemler sektörü ile ilgili mevcut durumu ve potansiyelini tanıtmayı ve sektör katılımcıları ile işbirliği yapmayı planlamıştır.

Eylem 21. Raylı Sistemler Sempozyumu'nun Düzenlenmesi

Raylı sistemler sektöründe faaliyet gösteren yurt dışındaki ve ülkemizdeki kümelerin bir araya getirilerek sektördeki son gelişmelerin paylaşılacağı, ülkemizdeki sektöre yönelik faaliyetlerin tanıtımının yapılacağı ve işbirliklerinin sağlanacağı bir paylaşım platformu oluşturmak adına Raylı Sistemler Kümelenme Derneği tarafından bir sempozyum düzenlenmesi planlanmıştır.

Eylem 22. Raylı Sistemler Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmalar İçin Sertifikasyon İhtiyacı ve Yetenek Envanteri Analizi

Raylı Sistemler Kümelenme Derneği üye firmalarının yetenek matrisinin güncellenmesi ve firmaların sahip oldukları ya da ihtiyaç duydukları sertifikaların belirlenmesi amacıyla, sektör firmalarına yönelik bir araştırma yapılarak raporlanması amaçlanmıştır. Rapor sonucuna göre firmaların ihtiyaçları doğrultusunda eylemlerin planlanması ve dolayısıyla da firmaların yetenekleri yanında ticari becerilerinin de artırılması planlanmaktadır.

Eylem 23. Frig Vadisi Bölgesi'nde Yol Yapım Çalışması

Frig Vadisi Bölgesi'ne çevre illerden ulaşım sağlanan ana yolların eski ve bakımsız olması nedeniyle yol bakım ve genişletme çalışmaları yapılarak bu bölgeye ulaşımın daha rahat şekilde sağlanması, bölgenin daha fazla ziyaret almasına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Eylem 24. Frig Vadisi Yürüyüş Yolu Güzergâhında Sosyal Tesis Yapım Çalışması

Frig Vadisi'ni ziyarete gelen turistlerin konaklama ihtiyacını karşılamak üzere, özellikle yürüyüş yolları üzerinde bulunan belli merkezlerde, kullanılmaz durumda bulunan okul vb. binaların konaklama için uygun hale getirilmesi amaçlanmıştır. Frig Evi adı altında açılacak olan bu tesislerle birlikte ziyaretçilerin bu bölgede konaklama sayısının artırılması ve bölge ekonomisine katkıda bulunulması planlanmıştır.

Eylem 25. Frig Vadisi Yürüyüş Yolu Üzerinde İşaretleme Çalışması

Frig Vadisi'nde bulunan 460 km'lik yürüyüş yolları boyunca bu bölgede bulunan anıt ve benzeri ziyaret noktalarına ziyaretçileri yönlendirmek amacıyla işaretlemelerin yapılması planlanmıştır.

Eylem 26. Doğa Sporları Dernekleri, Tur Firmaları ve İlgili Kurum Kuruluş, Kişi ve Grupların Frig Vadisi'ne Davet Edilmesi ve Bölgeye İlişkin Tanıtım Programlarının Uygulanması

Frig Bölgesi'nde yürüyüş, dağcılık, su sporları ve benzeri doğa sporları ile ilgili potansiyelin tanıtımı amacıyla Doğa Sporları Dernekleri, tur firmaları ve konuyla ilgisi olabilecek kurum, kuruluş, kişi ya da grupların bölgeye getirilmesi, yurt içi ve yurt dışındaki fuarlara katılım sağlanması; bu sayede ziyaretlerin ve spor organizasyonlarının artırılması ile bölge ekonomisinin gelişmesi hedeflenmiştir.

Eylem 27. Yerli Halk ve Yerel Yönetimlerin Frig Vadisi Turizmi Hakkında Bilinçlendirilmesine Yönelik Eğitim Programlarının Düzenlenmesi

Frig Bölgesi'ndeki yerleşim yerlerinde yaşayan halkın ve yerel yönetimlerin, yaşadıkları bölgenin zenginliklerinin farkında olmaları, bölge ekonomisini kaldırmak için çaba göstermeleri, bölgeye sahip çıkmaları ve korunmasına destek olmaları amacıyla bilinçlendirilmeleri yönünde eğitimler düzenlenmesi hedeflenmiştir.

Eylem 28. Meslek Edindirme Kurs Programı'nın Düzenlenmesi

Yıllık eğitim planları çerçevesinde, özellikle havacılık, raylı sistemler ve makine-metal sektörlerini de kapsayan CNC Operatörü, Programlı Metal İşleme ve benzeri konularda meslek edindirme kurslarının açılması ile sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanların firmalara kazandırılması hedeflenmiştir.

Eylem 29. KOSGEB İşbirliği ile Girişimcilik Eğitim Programlarının Düzenlenmesi

Kendi işini kurmak isteyen girişimcilerin bilinçlendirilmesi amacıyla açılacak olan Girişimcilik Eğitimleri, KOSGEB işbirliği ile yıl boyunca düzenlenecektir.

Eylem 30. Girişimcilik Seminerlerinin Düzenlenmesi

Girişimciliğin teşvik edilmesi amacıyla düzenlenecek olan Girişimcilik Seminerleri, yıl boyunca düzenli aralıklarla verilmesi ile başarılı ve sürdürülebilir girişimlerin oluşması için yol göstermesi hedeflenmiştir.

Eylem 31. Eskişehir Teknopark Firmalarında Ar-Ge ve Tasarım Kültürü Hakkında Bilinç ve Farkındalığın Artırılmasına Yönelik Toplantı Programlarının Düzenlenmesi

Teknoparkta faaliyet gösteren yerel firmaların, Ar-Ge ve tasarım kültürü hakkında bilinç ve farkındalığın artması, Ar-Ge işbirliğinin geliştirilerek sinerji yaratılması amacıyla Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgesi Anadolu Teknoloji Araştırma Parkı koordinasyonunda toplantılar organize etmesi planlanmıştır. Toplantılarla birlikte firmaların ar-ge ve tasarım faaliyetlerinde artış yaşanması hedeflenmektedir.

Eylem 32. Eskişehir Ticaret Odası Üyelerine Yönelik Devlet Destek ve Teşvikleri ile İlgili Bilgilendirme Toplantı Programlarının Düzenlenmesi

Eskişehir Ticaret Odası'na kayıtlı üyelerin ve tüm talep eden kuruluşların, devlet teşvik ve desteklerini yakından tanıyabilmeleri için başta KOSGEB ve BEBKA olmak üzere ulusal ve uluslararası fon ve mali destekler konusunda bilgilendirme ve tanıtım toplantıları düzenlenmesi planlanmaktadır.

Eylem 33. Eskişehir Ticaret Odası Üye Hizmetlerinin Elektronik Ortamda Verilmesine Yönelik Altyapı Hazırlık Çalışmalarının Tamamlanması

Eskişehir Ticaret Odası'na kayıtlı üyelerin işlemler için zaman kaybı yaşamalarını önlemek ve bürokratik süreçleri azaltmak amacıyla tüm işlemlerin elektronik ortamda yapılması için altyapı hazırlığının tamamlanması planlanmıştır.

Eylem 34. Ar-Ge ve Tasarım Merkezi Danışmanlık Hizmetinin Verilmesi

Ar-Ge ve tasarım sürecini yürüten ve yürütmeyi planlayan tüm sektörlerle yönelik olarak, ar-ge merkezleri ve tasarım merkezlerinin oluşturulmasının yaygınlaştırılması adına danışmanlık hizmetinin verilmesi hedeflenmiştir.

Eylem 35. Osmangazi Üniversitesi Mezunları ile İlgili Beşeri ve Sosyal Sermaye Durum Analizi

Osmangazi Üniversitesi'nden mezun olanların sosyal sermaye olarak Eskişehir sanayisi açısından ne konumda olduğunu araştırılması ve mezunların sanayideki istihdamının artırılmasına yönelik, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, ETTOM ve Eskişehir Sanayi Odası işbirliği ile gerçekleştirilecek bir program planlanmıştır.

Eylem 36. Eskişehir'deki Lojistik Firmalarında İstihdam Edilecek Personel Yetiştirme Projesi

Osmangazi Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin lojistik konusunda hizmet veren firmalarda lojistik alanında ek eğitim görmeleri ve pratik yapmaları sonucunda sektör firmalarında istihdamı öngörülmektedir. Son sınıf öğrencilerinin İŞKUR'un iş başı eğitimi desteği ile geçecek genişletilmiş eğitiminin ardından; ilgili firmada istihdam edilen genç mezunlar için İŞKUR'un SGK desteği söz konusu olacaktır.

2.2. Tablo

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	Planlanan Gerçekleşme Zamanı
1	Teknik Lise/Meslek Lisesi Öğrencileri ve Özel Sektör Buluşması Paneli	Nitelikli işgücü eksikliği	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Mayıs, 2017 Ekim, 2017
2	Üniversitelerin Teknik Eğitim Veren Bölüm Öğrencileri ve Özel Sektör Buluşması Paneli	Nitelikli işgücü eksikliği	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Nisan, 2017
3	Yatırımcılara Yönelik Hazırlanan www.investineskisehir.gov.tr İnternet Sitesinin Güncellenmesi	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Temmuz, 2017
4	Eskişehir Turizm Tanıtım Filminin Çekilmesi	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Aralık, 2017
5	Eskişehir Turizmi Tanıtım Materyallerin Hazırlanması (İl Rehberi, Broşürler-5 dilde)	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Aralık, 2017
6	Eskişehir Yatırım Ortamı Kitapçığının Hazırlanması (5 Dilde)	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Haziran, 2017
7	Ulusal ve Uluslararası Yazılı ve Görsel Medyada (gazete, dergi, TV kanalı vb.) Özel Tanıtım Faaliyetlerinin Gerçekleştirilmesi	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Eylül, 2017 Aralık, 2017
8	Doğrudan Yabancı Yatırımlar İçin Hedef Ülke Planının Oluşturulması	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Şubat, 2017
9	Eskişehir-İstanbul Havayolu Seferlerinin Tekrar Konulması İçin Milletvekilleri, Bakanlıklar ve Kamu Yöneticileri Nezdinde Ziyaret Programlarının Düzenlenmesi	Lojistik ve ulaşım imkânlarının yetersizliği	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Şubat, 2017

10	Yurt dışı Turizm Fuarlarına Katılım Sağlanması	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Haziran, 2017 Ekim, 2017
11	Anancy Uluslararası Animasyon Film Festivali'ne ve MIPJUNIOR'a Katılım Sağlanması	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Haziran, 2017 Ekim, 2017
12	Yurt içi Turizm Fuarlarına Katılım Sağlanması	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Ocak, 2017 Aralık, 2017
13	Kızılınler Termal Tesis Projesi Kapsamında Bölgeye Yatırım Çekme Çalışmaları	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Aralık, 2017
14	Eskişehir'in Rekabet Gücü Yüksek Sektörleri ile İlgili Fuarlara Katılım Sağlanması	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Mart, 2017 Haziran, 2017
15	İş ve Yatırım Ortamı Sorunlarına İlişkin Toplantı ve Ziyaret Programlarının Düzenlenmesi	Kırtasiyecilik ve bürokratik süreçlerin fazlalığı	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Eylül, 2017
16	2017 Yılı III. Anadolu Animasyon Yarışması ve III. Anadolu Animasyon ve Dijital İşler Festivali Düzenlenmesi	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Ekim, 2017
17	Frig Vadisi Sıcak Hava Balon Uçuşu Hizmet Alımı	İlin Turizm potansiyelinin yeterince tanıtılmamış olması	BEBKA Eskişehir Yatırım Destek Ofisi	Mayıs 2017
18	Raylı Sistemler Sektöründe Kalifiye Eleman İhtiyacının Karşlanması (Meslek Lisesi) Projesi	Nitelikli İşgücü Eksikliği	Eskişehir Raylı Sistemler Kümelenmesi	Eylül, 2017
19	Raylı Sistemler Sektöründe Ar-Ge Mühendisi Yetiştirme Projesi	Nitelikli İşgücü Eksikliği	Eskişehir Raylı Sistemler Kümelenmesi	Eylül, 2017
20	Eurasia Rail Fuarına Katılım Sağlanması	Nitelikli İşgücü Eksikliği	Eskişehir Raylı Sistemler Kümelenmesi	Eylül, 2017
21	Raylı Sistemler Sempozyumu'nun Düzenlenmesi	Küme faaliyetlerinin etkinliğinin yetersizliği	Eskişehir Raylı Sistemler Kümelenmesi	Ekim, 2017
22	Raylı Sistemler Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmalar İçin Sertifikasyon İhtiyacı ve Yetenek Envanteri Analizi	Ticari yeteneklerin yeterince gelişmemesi	Eskişehir Raylı Sistemler Kümelenmesi	Aralık 2017 sonuna kadar
23	Frig Vadisi Bölgesi'nde Yol Yapım Çalışması	Altyapı eksikliği	Frigya Kültürel Mirasını Koruma ve Kalkınma Birliği	Aralık 2017 sonuna kadar
24	Frig Vadisi Yürüyüş Yolu Güzergâhında Sosyal Tesis Yapım Çalışması	Altyapı eksikliği	Frigya Kültürel Mirasını Koruma ve Kalkınma Birliği	Aralık 2017 sonuna kadar
25	Frig Vadisi Yürüyüş Yolu Üzerinde İşaretleme Çalışması	Altyapı eksikliği	Frigya Kültürel Mirasını Koruma ve Kalkınma Birliği	Aralık 2017 sonuna kadar

26	Doğa Sporları Dernekleri, Tur Firmaları ve İlgili Kurum Kuruluş, Kişi ve Grupların Frig Vadisi'ne Davet Edilmesi ve Bölgeye İlişkin Tanıtım Programlarının Uygulanması	İlin potansiyelinin yeterince duyurulmamış olması	Frigya Kültürel Mirasını Koruma ve Kalkınma Birliği	Aralık 2017 sonuna kadar
27	Yerli Halk ve Yerel Yönetimlerin Frig Vadisi Turizmi Hakkında Bilinçlendirilmesine Yönelik Eğitim Programlarının Düzenlenmesi	Ortak çalışma kültürünün zayıflığı	Frigya Kültürel Mirasını Koruma ve Kalkınma Birliği	Aralık 2017 sonuna kadar
28	Meslek Edindirme Kurs Programı'nın Düzenlenmesi	Nitelikli İşgücü Eksikliği	Eskişehir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	Aralık 2017 sonuna kadar
29	KOSGEB İşbirliği ile Girişimcilik Eğitim Programlarının Düzenlenmesi	Devletin destek ve teşviklerine erişim konusunda yaşanan güçlükler	Eskişehir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	Aralık 2017 sonuna kadar
30	Girişimcilik Seminerlerinin Düzenlenmesi	Devletin destek ve teşviklerine erişim konusunda yaşanan güçlükler	Eskişehir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	Aralık 2017 sonuna kadar
31	Eskişehir Teknopark Firmalarında Ar-Ge Ve Tasarım Kültürü Hakkında Bilinç ve Farkındalığın Artırılmasına Yönelik Toplantı Programlarının Düzenlenmesi	Ar-Ge ve tasarım kültürünün yetersizliği	Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Aralık 2017 sonuna kadar
32	Eskişehir Ticaret Odası Üyelerine Yönelik Devlet Destek ve Teşvikleri ile İlgili Bilgilendirme Toplantı Programlarının Düzenlenmesi	Devletin destek ve teşviklerine erişim konusunda yaşanan güçlükler	Eskişehir Ticaret Odası	Aralık 2017 sonuna kadar
33	Eskişehir Ticaret Odası Üye Hizmetlerinin Elektronik Ortamda Verilmesine Yönelik Altyapı Hazırlık Çalışmalarının Tamamlanması	Kırtasiyecilik ve Bürokratik Süreçlerin Fazlalığı	Eskişehir Ticaret Odası	Aralık 2017 sonuna kadar
34	Ar-Ge ve Tasarım Merkezi Danışmanlık Hizmetinin Verilmesi	Ar-Ge ve Tasarım Kültürünün Yetersizliği	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Teknoloji Transfer Uygulama ve Araştırma Merkezi (ETTOM)	Aralık 2017 sonuna kadar
35	Osmangazi Üniversitesi Mezunları ile İlgili Beşeri ve Sosyal Sermaye Durum Analizi	Beşeri Kapasite ve İşgücü Sorunları	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Teknoloji Transfer Uygulama ve Araştırma Merkezi (ETTOM)	Ocak, 2017
36	Lojistik Firmalarında İstihdam Edilecek Personel Yetiştirme Projesi	Lojistik ve Ulaşım İmkânlarının Yetersizliği	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Teknoloji Transfer Uygulama ve Araştırma Merkezi (ETTOM)	Ocak, 2017

KAYNAKÇA

- Bilim, Sanayi Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü, 81 İl Durum Raporu, 2014.
[http://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/files/2014-2023_BolgePlani\(1\).pdf](http://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/files/2014-2023_BolgePlani(1).pdf) Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı, 2014-2023.
<https://biltek.sanayi.gov.tr/sayfalar/argeDetay.aspx>
<http://bolge5.ormansu.gov.tr/5bolge/Files/resimliHaber/MasterPlan/Eski%C5%9FehirDTMP.pdf>
Eskişehir İli Doğa Turizmi Master Planı, 2013-2023.
<http://www.doingbusiness.org/rankings>, Erişim Tarihi: 11.12.2016.
<http://www.ekonomi.gov.tr> Ekonomi Bakanlığı, 2016.
<http://www.eskisehir.kultur.turizm.gov.tr> Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü , Erişim Tarihi: 11.12.2016.
<http://www.eso.org.tr> Eskişehir Sanayi Odası, 2016.
<http://www.iskur.gov.tr/KurumsalBilgi/istatistikler.aspx>
<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf>
Kalkınma Bakanlığı 10. Kalkınma Planı, 2014-2018.
http://odop.kalkinma.gov.tr/dokumanlar/7IsveYatirim_Ortaminin_Gelistirilmesi_Programi.pdf Kalkınma Bakanlığı, Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Programı
<http://sanayi.gov.tr> Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 30.10.2016.
<http://sanayi.tobb.org.tr> Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sanayi Veri Tabanı, 2016.
<http://www.sgk.gov.tr> Sosyal Güvenlik Kurumu.
<http://www.sgk.gov.tr> Sosyal Güvenlik Kurumu, İşyeri ve Zorunlu Sigortalı Sayılarının Faaliyet Gruplarına ve İllere Göre Dağılımı, 2014.
<http://www.tuik.gov.tr> Türkiye İstatistik Kurumu, Bölgesel Hesaplar- 2011. Erişim tarihi: 21.09.2016.
<http://www.tuik.gov.tr> Türkiye İstatistik Kurumu, İşgücü Piyasası Analizi, 2015.
<http://www.turkpatent.gov.tr> Türk Patent Enstitüsü, 2016.
<http://ulakbim.tubitak.gov.tr> Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi, 2016.

T.C. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)
Eskişehir Yatırım Destek Ofisi

Hoşnudiye Mh. 732. Sk. No: 44/4 Efe Plaza B Blok 2.Kat Tepebaşı ESKİŞEHİR
Tel: 0 222 231 31 06 • Faks: 0 222 231 31 24
eskisehir@bebka.org.tr • www.bebka.org.tr